

જૈન તરવ સમજવાની ચાવી

પ્રકાશક

શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર તેરાપથી સભા.

૨૮, સ્ટ્રેન્ડ રોડ કલકત્તા

પ્રથમાવૃત્તિ ૫૦૦૦

બીર સવત ૨૪૬૦

દ્વિતીય ૦-૨-૦

આ પુસ્તક મેળવવાનાં સ્થળ

૧ શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર ત્રગપથી સભા

૨૮ - મ્હા-૬૨૧૩-કંવકતા

૨ ફાગી પ્રભાશંકર ત્રીભોવન

૫૫ - ૮૮ કેનીગમ્પીટ-૫૫૨૫

૩ જોરી સુનીનાવ નગીનભાઈ

૧૩૫-જેષમેમળરદ્વી, પહેલે માળે, સુ મઈ-૨

૪ શાહ અમુલખ અનોપચંદ

નાન (ખનાસ મહા એજન્સી)

ડીસા મપ થઇને

ધી સર્વપ્રકાર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં પઠેવ મૂળ્યભાઈ ત્રીકમવાને જાપી
પાનકારનાકા—અમદાવાદ

દયાધર્મની સમજ

— દાહગે —

દયા તે મુખની વેલડી, દયા તે મુખની ખાણ,
અનતા જીવ મુકતે ગયા, એ દયાતણા ફળબાણ.
દયા દયા મૌ કે કહે, મર્મ ન જાણે કોય,
જાત ન જાણે જીવની, તો દયા કીમીવીધ હોય

પ્રશ્ન — દયાધર્મ મૂલ્ય છે કે અમૂલ્ય ?

ઉત્તર — અમૂલ્ય

પ્રશ્ન — દયાધર્મ બળજબરીમા છે કે શાંતિમય ઉપદેશમા ?

ઉત્તર — શાંતિમય ઉપદેશમા

દયાધર્મ સમજવા સાડ નીચે જે દલીલો અને દૃષ્ટાંતો લખીએ છીએ તે ધ્યાન પૂર્વક વાચવાથી અને એકાગ્ર ચિત્તે મનન કરવાથી મહેલાર્થથી સમજી શકાશે

૧ એક કસાઈ બકરાને મારવા માટે લઈ જાય છે તે વખતે તે કસાઈને એક માણસ રસ્તામા મળ્યો, તેણે કસાઈને કહ્યું કે ભાઈ! આ જીવહિંસાના પાપથી તારે નરકે જવું પડશે અને વેર-બદલો ભોગવવો પડશે, માટે આ જીવ હિંસાના પાપથી નિવર્ત એટલે કર નહિ ત્યારે કસાઈએ કહ્યું કે મારા કુળનો આ ધધો છે એમા પાપ શાનું? હું તો બકરાને મારીશજ પેલાં માણસે કસાઈને ફરીથી કહ્યું કે આ બકરા મારવાનું પાપ તું કોઈ રીતે છોડશે ખરો? ત્યારે કસાઈએ જવાબ આપ્યો હા, આ ધધો હું નફા માફ કર છું પણ રૂપીઆ આપી હું આ બકરો લાવેલ છું મને તમે

દમ રૂપીઆ આપો તો હમણા બકરાને છોડુ તે ગૃહસ્થ શ્રીમત હોવાથી તેને મન દસ રૂપીઆ આપવા કોઈ મોટી વાત નહોતી તેણે તરતજ દસ રૂપીઆ કસાઈને આપી બકરાને ઠોડાવ્યો. એક માણસે તો આજે રીતે જીવ છોડાવ્યો.

૨ બીજો કસાઈ બકરો મારવા લઈ જતો હતો, (શહેર હોય ત્યાં કસાઈખાના ઘણા હોવાનો સંભવ છે) એટલામા બીજો માણસ તેજ રસ્તેથી ચાલ્યો જતો હતો તેણે કસાઈને જોઈને કહ્યું કે આ પાપથી તું ક્યારે છુટીશ ? તારો જીવ છે તેવો બકરાનો જીવ છે આમ કહી કસાઈને ઘણું સમજાવ્યો, પણ કસાઈ બારી કર્મી જીવ તે સમજે નહીં, તે તો કહેવા લાગ્યો કે જોમા ચેતું પાપ છે ? ખુદાનો હુકમ છે કલમો પડીને મારીએ છીએ, માટે અમને કાંઈ પાપ લાગતું નથી અમેતો ઉલટું તેને બકરાની ચોનીમાથી મુગવી જલદી માણસ થવામા મદદ કરીએ છીએ વળી અમારો ધંધો છે, માટે હુંતો તેને છોડીશ નહીં. ત્યારે પેલા માણસે કસાઈને કહ્યું કે બાઈ ! કોઈ રીતે મુકે ખરે ? ત્યારે કસાઈએ કહ્યું હા, મે તે પાપ રૂપીયામા લીધેલ છે તમે મને દસ રૂપીઆ આપો તો હમણાજ મુકી દઉં પેલો માણસ વિચારમા પડી ગયો કે મારી પાસે રૂપીઆતો નથી. ત્યારે શુ માટે બકરાને છોડાવવો નહીં ? ના, ના, તેમતો બનેજ નહીં જેમ લક્ષ્મી પુન્યના ઉદયથી મળે છે તેમ આપણે પુન્યના ઉદયથી બળવાન છીએ પૈસો અને શરીરનું બળ તો કોઈ બાગ્યશાગીનેજ મળે છે, કે જે શરીરે તન્દુરસ્ત હોય

અને પૈસે ટકે સુખી હોય હુનિયામા મોટે ભાગે તો એવાજ બનાવેા જોવામા આવે છે કે પૈસો હોય તો શરીર રોગીષ્ટ હોય અને શરીર તન્દુરસ્ત હોય તો લક્ષ્મી દેવીની અકૃપા હોય તેથી તેણે વિચાર્યું કે આજે ઘણા માણસો એમ કહે છે કે પૈસો ખરચી ધરમ મેળવાય છે, પરંતુ મારી પાનેતો તેનો અભાવ છે મને શરીરનું બળ પુન્યના જોગથી મળેલ છે ધનવાન લોક બકરા છોડાવેતો આપણે બેસી ગ્રહેવું નહીં પૈસો અને બળ બન્ને પુન્યના જોગની વસ્તુ છે મોટે દમ કપીઆ આપી બકરો છોડાવવાને બદલે આપણે દમ જોડા વગેરે કસાઈને મારી બકરો છોડાવવો જોઈએ આમ વિચારી દસ જોડા વગેરે કસાઈને માર્યા અને કમાઈને બેભાન જેવો કઠી નાખી બકરો છોડાવી લીધો

૩ હવે ત્રીજા માણસે કોઈ કસાઈ બકરાને મારવા લઈ જતો હતો તે જોયું, તેથી તે કસાઈને ઉપદેશ કરવા લાગ્યો કે બાઈ ! બકરાને તુ માગ્યે તો તારે મરવું પડશે, છેદશેતો છેદાવું પડશે, ભેદશેતો ભેદાવું પડશે મોટે આવેર બાધી દુરગતીના અધિકારી થવું સાડું નહીં કસાઈ બીચારો હજીકર્મો જીવ હતો તે આ ઉપદેશ માલજી સમજી ગયો અને જોત્યો કે હે બાઈ ! તમે બહુ મારી બુદ્ધિ આપી. આજથી હું સમજ્યો કે જેવો મારો જીવ છે તેવોજ બકરાનો જીવ છે મોટે હવે પછીથી હું જીવ નહીં મારવાનો હઠ નિશ્ચય કરૂ છું એવી રીતે ત્રીજા માણસે પાપ કરનાર કસાઈને સમજાવ્યો અને હિંસાના પાપથી બચાવ્યો

ઉપલા ત્રણે દાખવા ઉપરથી વિચારો કે—એક માણસે

દસ ટપિઆ આપી બકરાને છોડાવ્યો, બીજાએ દસત્રોડા વગેરે મારી બખ્ખને છોડા યો અને ત્રીજા માણસે, શાંતિ મય ઉપદેશ આપી મારનાર ઠસાઈને સમજાવ્યો. આ ત્રણે હાખલામા ધર્મ પુન્ય કેને થયું? આમ પુણ્યાથી મમજી માણસતો નિષ્પક્ષપાતપણે કહેશે કે ત્રીજાને ધર્મ થયો, કારણકે—પાપ કરનાર ઠસાઈને દુરગતિમા પડતો બચાવ્યો. વીતરાગની આજ્ઞા મુજબ દુરગતિમા પડતાને ધારણ કરી રાખે તેનું નામ ધર્મ છે અને કેટલાક બાળ છોકરા ત્રણે જણને જોછાવતા પ્રમાણમા ધર્મ થયો કહે છે.

હવે વિચારવાની વાત એ છે કે શરૂઆતમા પ્રશ્ન એ હતો કે દયાધર્મ બળજબરીમા છે કે શાંતિમય ઉપદેશમા? તેનો ઉત્તર શાંતિમય ઉપદેશમા દયાધર્મ છે એમ જવાબે અપાયો છે ત્યારે કિપર જણાવેલા ત્રણે હાખલામા દયાધર્મ થાય છે એ માન્યતા અને વિચાર બુલ બદલાજ સામાન્ય રીતે ગણાય એટલે પહેલા મેં હાખલામા દયાધર્મ દેવગીતા વચન મુજબ થતો જ નથી કહ્યો ત્રીજા હાખલામા ધર્મ એ ... વિચારના માણસ મારી રીતે સમજી શકશે.

નીચેના હાખલો

શકાયે

એક

વિચાર થયો તે

ખાવાનો ભોધ આ

છોકરો બીચારો

૬ ખાવાનું છે

આમ મુજો ખાવાનું છોડશે નહિ તેથી એક થપ્પડ મારીને મુજો છીનવી લેવો ઠીક છે એમ વિચારી થપ્પડ મારી છોકરા પાસેથી મુજો છીનવી લીધો. હવે ખૂબ ધ્યાન આપી વિચાર કરો કે છોકરા પાસેથી બળ જબરીથી મુજો છોડાવવામા દયા ધર્મ થયો નહિ સબળ છોકરાનો જીવ દુભાવીને મુજો છોડાવ્યો હતો, તેજ મુજબ કસાઈનો જીવ દુભાવીને બળજબરી વાપરી જોડા વગેરે માગી બકરો છોડાવ્યો તેમા ધર્મ શી રીતે થાય ? જો બકરો બચ્યો તેમા દયાધર્મ છે એમ કહેવામા આવેતો મુજો બચ્યો તેમા દયાધર્મ છે એમ કહ્યા વગર ચાલેજ નહિ કસાઈ અજ્ઞાન તેમ છોકરો અજ્ઞાન કસાઈને મારવાથી જેમ બકરો બચ્યો, તેમ છોકરાને મારવાથી મુજો બચ્યો. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ રીતે માળીત થાય છે કે ડેટ લાગ્યેક બાળજીવો એમ કહે છે કે ઉપર જણાવેલા ત્રણે દાખલામા ત્રણેને ધર્મ વત્તા-ઓછા પ્રમાણમા થયો તે સઠ તર બુલ બરેલુ થાને વીતરાગે બતાવેલા ધર્મથી જિલકું છે

સરકારી હકુમતવાલા, કસાઈ, ચોર, કુશિજિયા, ખૂની વગેરે શુન્હા કરનારને બે, પાંચ, દસ વરસ સુધી કેદખાનામા બળજબરીથી શિક્ષા આપવા સારૂ રાખે છે, ત્યારે કસાઈ બકરા મારવાથી અટકી જાય છે ચોર ચોરી કરવાથી અટકી જાય છે કુશિજિયા કુશિજ સેવવાથી અટકે કે એટલે શિયળ રાજ્ય સત્તાથી પળાઈ જાય છે આમા રાજ્ય સત્તામા ધર્મ થયો કે ? રાજ્યસત્તામા ધર્મ સરકારને થયો એમ કહેવામા

વગી શતાવધાની રતનચંદ્ર કૃત લેન આગમ શબ્દ સમજે
અર્થ માગધી શુગતી કોષ પૃષ્ઠ ૪૫૬ મા ધર્મ શબ્દનો
એજ અર્થ કરેલ છે)

આ ઉપરથી વિચારો કે કસાઈને રૂપિયા આપવામા
ધર્મ થયો ? દુગ્ગતીમા કોણ પડે છે ? જકરાને માગવાવાળો
કે બકગે મગવાવાળો ? મારવાવાળો તો કસાઈ છે અને
મરવાવાળો તો બકગે છે જો કસાઈને રૂપિયા આપવામા
દયાધર્મ થયો એમ કહેવામા આવેતો કસાઈને પાપથી
બચાવવામા ધર્મ થયો એમ ગણાયે કે ? કસાઈને પાપમાથી
બચાવવામા ધર્મ થયો ક્યાં ગણાયકે કસાઈ હિંસાના
પાપથી ભારે થઈને દુરગતિમા પડ્યો હતો તેને જીવદેશ
આપી પાપ છૂટા અટકાવ્યો એટલે દુગ્ગતિના પડતા ધારી
ગણ્યો. દુર્ગતિથી ધારી ગણ્યો આનુ નામ ધર્મ છે.
રૂપિયા આપવાથી કસાઈ દુરગતિમા પડતો અટકે એમ નથી
જિલ્લો પૈમા મળવાથી એકને બદલે બે અથવા વધારે માગવાની
ઈચ્છા રાખે સળબ પૈસા મળવાથી બમણો ધંધો કરવાનું
જોર વધ્યું કસાઈ જ્યાં સુધી પાપ કરતો અટકે નહિ ત્યાં
સુધી ધર્મ શબ્દ સાર્થક કયા થયો ? વગી રૂપિયા લેનાર
કસાઈને જ્યાં ધર્મ થયો નહીં રૂપિયા આપનાર
જે, ધર્મની દલાલતે જીવતમા ગણાય

માથેજ
મળવાથી
દલાલને ધર્મ

દલાલી પણ
રૂપિયા

એક વધુ દાખલો: સહેલાઈથી મમલુ શખાય તે
અને બતાવવો. કીક પડશે શ્રી મહિમ્વામી મહારાજ
હમણા મહાવિદેહ એવમા વિચરે છે, તેઓની સેવામાં
ફોડો દેવતાઓ હાજર રહે છે તેમણી જે માત્ર એક
દેવતાને હુકમ કરે કે જગતમા જેટલા કસાઈઓ, ગાયો,
લેતો, બકરા વગેરે હોયો મારે છે તેને તમે ધન, માલ
આપીને હવ હોડાયો તો બહુ ધર્મ થયો. એટલે જિપદેશ
જે પ્રભુ આપે તો આજે એક જ દેવતા બધા કસાઈઓને
મળે તેટલા રૂપિયા આપીને કર્માર્થજાના બધ કરી શકે
છે પરંતુ શ્રી મહિરસ્વામીજીની આ શ્રદ્ધા અને પ્રરૂપણા
વધુ નથી કે પેસા આપી કયાધર્મ કરા તેમ કોઈ પણ
ખીજા તીર્થંકરભગવાને આવી પ્રરૂપણા કીધી નથી જે
કરી હોત તો કોઈ પણ મૂવમા વાત કુમાવને વગી શ્રી
મહાવીરપ્રભુને રાજા એણીકે પૂછ્યું કે-માહરી નરક થાથી
ટળે ત્યારે પ્રભુએ એણીક રાજાને નરક દાળવાના આર
કા-લો કહ્યા અને કુરમા યું કે હે રાજા એણીક! ને હુ
આર કારણોમાનું એકે પણ કારણ કરે તો તારે નરકે જહુ
ન પડે —

— આજ કાગલુના નામો —

- (૧) નોકારસી, ચોરમી વગેરે મત પચ્ચખખાલ કરે
તો નરક ટળે
- (૨) કપલાદામી ભાવથી કાન!
- (૩) કાલકમુરી કસાઈ હાથથી
નહિ મારે તો નરક ટળે

(૪) પુનિયા શ્રાવકની આમાયિકનો લાલ મળે તો નગ્ક ટળે.

ઉપલા આ કાગ્લો સાલળી રાત્ર શ્રેણીક બોલ્યો, હે પ્રભુ ! માહગથી નોઝરગી, પોરગી ત્રત પચ્ચખાણુ વગેરે બને નહિ, પણ બીજી બાજતતો હું પાર પાડીશ એમ નહી ગળા શ્રેણીક યેગ આગ્યા અને કૃપણા દામીને દાન દેવા કહ્યુ જવાબમા દામીએ કહ્યુ કે માહર નામ કૃપણા છે, જો હું દાન આપુ તો માહર નામ કૃપણા છે તે ખોટુ થઈ જાય, મારે માહગ હાયથી હું તો ડોઈ દિવસ દાન આપુ જ નહી આ સાલળી રાત્ર શ્રેણીક ગુસ્સે થયો અને બળજબરીથી દાન આપવા સાર કૃપણા દામીને હાથે કડગી બધાવી દીધી અને પડી તે કૃપણાને હાથે દાન અપાવણુ સાર કીધુ રાત્ર શ્રેણીક ખુશી થઈ પ્રભુ પામે જઈ નમ્ર નિવેદનથી પ્રભુ ને પૂછ્યું કે—આમી માહરી નરક તુટી ? ત્યારે પ્રભુએ કહ્યુ કે—હે રાત્ર શ્રેણીક ! તે તારી દામી કૃપણા પોતાના ભાવથી દાન ક્યા આપે છે ? જો એ દામી પોતાના ભાવથી દાન આપે, તો તો દામીને પ્રથમ કરણે આપવાને ધર્મ થતે અને દલાલીમા મુખાત્ર દાન અપાવવાનો બીજો કરણે તમોને ધર્મ થતે અને તમારી નાગકી તુટવાનું કાગ્લુ થતે, પણ તે કાચ તમારાથી બન્યુ નહી. કૃપણા દામી દાન આપતી વખતે કહે છે કે—હું દાન નથી આપતી, પણ રાત્ર શ્રેણીકની કડછી દાન આપે છે આમ બળજબરીથી દાન દેવગાવવાથી હે રાત્ર શ્રેણીક ! તમારી નરક તુટે તેમ નહી.

પ્રભુના આ ખુલાખાથી રાજા શ્રેણીક વિચારમાં પડ્યો કે
આ પ્રયાસ તો ફેગટ જ નીવડ્યો.

હવે ત્રીજો જિપાય કાલકમુરી કસાઈનું કસાઈખાનું
બધ કરાવી નારકી જવાનો બધ તોડી નાખીશું એમ
વિચારી શ્રેણીક રાજા ઘેર આવી કાલકમુરી કસાઈને બોલાવ્યો.
અને હુકમ કર્યો કે-આજનો દકાટો પાડા મારવા બધ
કર અને તેના બદલામાં તને જે બોધતું હોય તે માગી
લે જવાબમાં કાલકમુરી કસાઈએ કહ્યું કે-સાહેબ ! હું મગવાનું
કબુલ કરું, પણ પાડા મારવાનો ધધો તો મૂકાશે નહિ
આ સાલગી ગંગા શ્રેણીક શુભે થયો અને કાલકમુરી
કસાઈના હાથ પગ બધાવી તેને કુવામાં ઉતારાવી દીધો.
પછી શ્રેણીક રાજા મનમાં ખુશ થયો કે મેં કાલકમુરી
કસાઈ પાસે પાડા મારવા બધ કરાવી દીધા હવે ભગવાન
પાસે જઈ રાજા શ્રેણીક કનુ કે-આપના ફરમાન મુજબ,
પ્રભુ મેં માહરી નાગ્દી તોડવાનો જિપાય કરી દીધો છે,
ત્યારે પ્રભુએ ફરમાવ્યું કે રાજા શ્રેણીક ! આમ જબજબસ્તી
કરવાથી નાગ્દી તું નહીં નારકી તો કાલકમુરી કસાઈ પોતાના
ભાવથી હિંસા કરવાનું છોડે તોજ તું, અને તને ધર્મ થાય
એને શાંતિમય ઉપદેશ આપી સમજાવવામાં આવે અને તેથી
જો એ હિંસા કરવાનું છોડે તો હે રાજા શ્રેણીક ! તમોને
ધર્મની દલાલી થાય કે જે દલાલીએ કરી તમારી નારકી
તું બળજબરી કરવાથી કસાઈના ભાવ કાઈ બદલાયા
નથી કસાઈ તો પોતાના ભાવથી કુવામાં પણ પાડા મારી
રહ્યો છે તેનો તેના મુખથી અવાજ સાલગરો તો નિશ્ચય
થશે રાજા શ્રેણીક સાલગવા સારું કુવા પાસે આવીને આવ્યો.

તે વળતે કસાઈ કુવામા કાદવના પાડા જેવો આકાર
 બનાવી, હાથથી મારી કહેતો જાય છે કે એક માર્યો, બે
 માર્યા, ત્રણ માર્યા, આ મુજબ અવાજ માલગી રાજા
 શ્રેણીકને ખેદ થયે કે-આપણો પ્રયાસ નિષ્ફળ નીવડયો,
 કારણ કે-એની કાંઈ મનોવૃત્તિ બદલાઈ નથી એટલે આપણને
 દલાલી મળે શાની? પ્રભુના વચન સત્ય છે

હવે ચતુર્થ ઉપાય કહે છે ગજા શ્રેણીકે ત્યાર બાદ
 પુનીઆ શ્રાવકને બોલાવી તેની સમાયક વેચાતી લઈ નારકી
 તોડવાનો વિચાર કરી, પુનીઆને બોલાવી કહ્યું કે-હું
 શ્રાવક! તારી એક સમાયક વેચાતી આપ રાજા મફત લે
 નહિ, માટે જેટલી કીંમત હોય તેટલી લઈ લે ત્યારે
 પુનીઆ શ્રાવક બોલ્યો કે હું સ્વામી રાજા શ્રેણીક! મને
 સામાયકની કીંમતની ખબર નથી તમને જેણે નારકી તોડ
 વાનો ઉપાય બતાવ્યો છે તેજ સમાયકની કીંમત બતાવશે
 આ સાલગી રાજા શ્રેણીક પ્રભુ પાસે આવી અરજ કરી
 કહેવા લાગ્યા કે એક સમાયકની શું કીંમત થાય તે
 મને કૃપા કરી કહો જેથી એક સમાયકની ખરી
 કીંમત આપી, હું તે પુનીઆ શ્રાવક પાસેથી ખરીદ કહ
 કે જેથી માહરી નારકીના બધાનું તુટે જવાબમા પ્રભુએ
 ફરમાવ્યું કે હું રાજા શ્રેણીક! સાલગ, કોઈ માણસને
 સમાયક કરવાના પરિણામ હોય નહિ અને તે માણસને
 સમાયક કરવાના ભાવ બીજો માણસ ઉપદેશ આપી ચઢાવી
 સમાયકના પરિણામ કગવે તો તે ભાવ ચઢાવનાર માણસ
 સમાયકનો દલાલ થયે તે દલાલને દલાલીમા આપના જગ
 તનું ધન લેગુ કરી દેઈ આપે તો પણ દલાલી પુરી
 અપાયલી ગણાય નહિ તો પછી સમાયકની કીંમત શું પુટે
 છે? આ તો અમૂલ્ય છે એમ સાલગી રાજા શ્રેણીક નીગંથ

જેન ધર્મ છિન્નલિપ્ત દશાએ ન પહોંચે ત્યારે વીર પ્રભુએ
 કુમાળ્યુ કે હે ઈદ્ર ! સાલણ-મેરૂ પર્વત માહંગ અશુકા
 વડે ધૂળવી શકુ તેમ છુ પણ આયુષ્યની પગ આધી પાછી
 કરી શકુ તેમ નથી (આ વાત કદંપ સૂત્રમા છે) શ્રી
 વીતરાગપ્રભુ ત્રિકાળસાની મહાન્ સમર્થ હોવા છતા
 પોતાનું આયુષ્ય વધારી કે ઘટાડી શક્યા નહી તો બીજાનું
 શુ ગણુ ? આમ હોવા છતા જો કોઈ એમ કહે કે-બકરો
 મરતો હતો તેથી કસાઈને મે દશ રૂપીઆ આપી બઠરાને
 મરતા અટકાવ્યો (એટલે તેના આયુષ્યનો વખત વધાર્યો)
 અને મે અમરીયો કીધો તો તેણે ઢહેનાર કેવળ અભિમાની
 ગણાય અને તેની બુદ્ધિ વીરપ્રભુ કરતા વધારે ગણાય

જીવણ અને મરણ એ તો કુઠરતી ખેલ છે અને
 પોતપોતાના આયુષ્ય કર્મને આધીન વાત છે બીજાઓ
 તો માત્ર એક બીજાના નિમિત્ત કાળુ નહિ તો બીજુ
 શુ હોઈ શકે ! તે એક ખાસ ખૂબ જિડા વિચારી જોવાની
 વાત છે કેટલાએક કહે છે કે સાત પ્રકારે આયુષ્ય તુટે
 છે એટલે આયુષ્ય બાકી હોવા છતા જીવ મી નય છે
 તે ખાસ સમજવાની અત્રે અગત્યતા છે

(અ) આયુષ્યની પ્રકૃતિ જે બધાય તેમા કોઈ
 દહાડો વધઘટ જ્ઞાનીના વચન મુજબ થાય જ નહિ.

આયુષ્ય પ્રકૃતિનો બધ ઉમરમા માત્ર આખા જન-
 મારામા એક જ વખત પડે છે અને આયુષ્યના બધ પડે

ત્યારે નીચે જતાવેલા ૪ જોડનો બધ સાથે જ પડે છે તે
છે બોલના નામ —

- (૧) ગતિ-એટલે ચાર ગતિમાથી જે ગતિમા
જવાનુ હોય તે
- (૨) જાતિ-એટલે પાચ જાતિમાથી જે જાતિમા
જવાનુ હોય તે
- (૩) સ્થિતિ-એટલે જે કાળ મુધી જીવવાનુ
હોય તે.
- (૪) અવગાહના-એટલે રાગીરની લખાઇ પહોળાઇ
હોય તે
- (૫) અનુભાગ બધ-એટલે કર્મ બાધતી વખતે
જેવો રસ વીપાક પડ્યો હોય તે
- (૬) પ્રદેશ બધ-તે જીવ કર્મ લોહી ભુતપણુ
હવે તે છએ પ્રમાણ ઉપરથી માળીત થાય છે
કે-દરેકનો જીવ આયુધ્ય સ્થિતિ વગેરે છ બોલનો
બધ પૂર્વ ભવમા જ નિર્માણ કરી પછી બીજા
ભવમા અવતરે છે તો વાચકગણુ વિચારો
કે-પૂર્વે નિર્માણ થયેલી એટલે નફી થયેલી
આયુધ્ય પ્રકૃતિમા ફેરફાર શી રીતે પડે ? જે
બધાયેલી સ્થિતિમા ફેરફાર પડે એમ કોઇનુ
માનવુ હોય તો તેને હીસાએ બધાયેલી ગતિ
જાતિ વગેરેમા પણ ફેર બદલ થઇ શકે એમ
માનવુ પડશે અને તેને હીમાએ રાજા એણી
કનો નગર ગતિનો બધ ટળો જવો જોઈતો

હતો પણ તે કાંઈ ટળ્યો નહિ તેને તો નર્ક
ગતીમા જવું જ પડ્યું છે એથી કહાપણથી
વિચારવાની જરૂર છે કે જેમ બધાયેલી
ગતિમા ફેરફાર ન થઈ શકે તેમ બધાયેલા
આયુષ્ય સ્થિતિમા ફેરફાર ન જ થઈ શકે,
કારણ કે છએ બોલનો બધ એકી સાથે
પડે છે અમ છતા કેટલાએક કહે છે કે-
ઠાણાગણના માતમા ઠાણામા એવો પાઠ છે
કે સાત પ્રકારે આયુષ્ય તુટે છે તેનો ભિત્તર —

- (ખ) શાઓમા આયુષ્ય તુટે એવો પાઠ જ કોઈ
ઠેકાણે નથી
- (ક) શ્રી ઠાણાગ સૂત્રના માતમા ઠાણામા સાત
પ્રકારે આયુષ્ય ભેદે એટલે ખલાસ થવાના
નિમિત્ત કાગણો સ્પષ્ટ રીતે બતાવેલા છે અને
તે નિમિત્ત કાગણો મરતી વખતે આવી બને છે.
- (ઢ) આયુષ્ય તલ વધે નહિ, ગઈ ઘટે નહિ

અતરે વીર વીકમાદિત્યની બાબત વધારે અગત્યની
હોવાથી તે જણાવીએ છીએ

વીર વીકમાદિત્ય પહેલા કેટલાએક રાજાઓ રાજગાદીએ
આવતા કે તરતજ યક્ષ દેવતા મારી નાખતો, આમ કરતા વીક-
માદીત્યનો રાજ્યગાદીએ બેસવાનો વારો આવ્યો ત્યારે યક્ષ તલ-
વાગ લઈ તેને મારવા આવ્યો ત્યારે રાજા વીકમાદીત્યે યક્ષને કહ્યું
કે હું મરણથી કાંઈ બીહતો નથી તારે મને મારવો હોય તો

ખુશીથી મારજે, પરંતુ હે યક્ષ ! તું એકવાર શ્રીમદીર
સ્વામીજીને પુછી આવ કે વીક્રમાદીત્યનું આયુષ્ય કેટલું છે
પછી હું મરવા માટે ઇન્કાર કરીશ નહીં તારે હાથે માહર
મરણ નીપજવાનું હશે તો તે કોઈ ટાળી શકનાર નથી યક્ષ
શ્રીમદીરસ્વામી પાને ગયો અને પૂછ્યું ત્યારે ભગવાને દુરમાન્થું
કે હે યક્ષ ! વીક્રમાદીત્યનું આયુષ્ય એકમો વરસનું છે તે
ખુવામો યમે વીક્રમાદીત્યને કહ્યો અને તત્તવાર કાઢી
વીક્રમાદીત્યને કહ્યું કે હવે હું તને માર છું, માટે તારા ઇષ્ટ
દેવને યાદ કર પણ રાજાને પોતાનું આયુષ્ય પ્રભુએ એકમો
વર્ષનું દુરમાન્થું હતું તે વચન ઉપર, પૂર્ણ શ્રદ્ધા હતી કે
એકમો વરસનું આયુષ્ય પ્રભુએ માહર બતાવ્યું છે તેમા
તલ વધે નહિ અને રાઈ ઘટે નહિ પછી યક્ષ દેવતાની અક્લવ
ઠેકાણે લાવવા સારૂ રાજા વીક્રમાદીત્યે યક્ષને બીજી વાર
શ્રીમદીરસ્વામી પાને જઈ અરજ કરી પૂછાવ્યું કે સો વરસના
આયુષ્યના આકાંક્ષા એકલા ઉપર બે મીડા છે તે બે મીડા
મને સારા લાગતા નથી, માટે આપ બે મીડામા ફેરફાર કરી
નવાણ વરસનું કે એકસોને એક વરસનું આયુષ્ય કરો તો
હીક આ બાળતનો ખુવાનો આવ્યા પછી હું તારે (યક્ષ)
હાથે મરવા તૈયાર છું યક્ષ દેવતાએ શ્રીમદીર સ્વામી
પાને હાથ ભેડી આ બાળતનો ખુલામો આપવા વિનંતિ
કરી ત્યારે પ્રભુએ દુરમાન્થું કે દેવાણુ પ્રિય ! (યક્ષને) બાર
બાર મહીતાની ઘટાવધી તો દૂર રહી પણ આયુષ્યસ્થિતિ
તો જે બધાઈ ગઈ હે,ય તેમા એક મિનીટનો પણ ફેરફાર
માય નહિ આ હકીકત યક્ષે આવી રાજા વીક્રમાદીત્યને
જણાવી ચોડા વખત બાદ આ યક્ષે વીર વીક્રમાદીત્યને

મારવા સારૂ તલવાર કાઢી ઊઠ્યો ગન્ત વીકમે પોતાની
 પણ તલવાર કાઢી યક્ષને કંઈ કે તું દેવતા ધયો
 છે શ્રીમદીરસ્વામી પાને માહરૂ આયુધ્ય એકમે વગ્સનું
 છે એમ તુજ સદેશો લાવેલ છે વળી તેમાં એક મિનિટનો
 ફેરફાર થઈ શકે તેમ નથી તેમ છતાં તું મને હાલ ટેવી
 રીતે મારે છે તે હું પણ જોઉં શું તું ભગવાન દત્તા પણ
 ચઢીયાતો છે કે ? માહરૂ એકમે વગ્સનું આયુધ્ય હમણા
 મો વગ્મ પુરા થયા અગાઉ તોડી નાખશે ? રાજના આવા
 ઉપદેશ 'પૂર્વે' વચનો માલગી તે યક્ષદેવતાની અક્ષત
 ઠેકાણે આવી અને યક્ષે ગળતને કહ્યું કે આ બાળતમા માહરી
 મૂલ ધર્મ છે માટે માફ કરો આયુધ્ય કોઈ કોઈનું વધતું
 ઓછું કરી શકતું નથી આજ પછી હે ગન્ત વીન્ વીકમાદીત્ય !
 આપ જવશો ત્યાં સુધી આપની મેવા કગ્વાનું દમ્બલ કરૂ છું
 એમ કહી જે દીશામાથી યક્ષ આવેલો તે દીશામા પાઠે ફરી
 ચાંચ્યો ગયો. રાજ વીકમાદીત્યના દાખલા ઉપરથી જણાશે
 કે-શ્રીમદીરસ્વામીજીના ખુલાસા મુજબ પણ જવવું અને
 મરવું એ તો પોત પોતાના આયુધ્યના જ આધારે છે ડોઇની
 તાકાત અને હિમ્મત નથી કે કાળનો દિવસ ફેરવી શકે

હમેશા એક-બીજાના પૂર્વકૃતના સબધને લીધે
 તેમજ નેહ રાગને લીધે રૂપિઆ દ્વાગ અથવા બખજબગી
 દ્વારા છોડાવવાના નિમિત્ત કાગ્જ બને છે રૂપિઆ આપી-
 છોડાવી મેં અમરીયો અમૂક જવને કીધો એમ માનવું,
 મનાવવું એ કેવળ અભિમાન બુદ્ધિનું પાંગણામ જ નહિ તો
 બીજું શું હોઈ શકે ? રૂપિઆ આપવાથી કાઈ દુરગતી પડનાં
 અટકે નહિ જ્યારે ધર્મ શબ્દ તો ફક્ત દુરગતી પડતાને

ધારી રાજે ત્યા જ લાગુ પડે છે તે ઊઠાણ વીચાર કરવાથી તરત સમજાશે

ન્યાય પૂર્વક વાત વીચારવાથી હજીકર્મી જીવને આ બાળતના મૂળ તત્ત્વ ચાને લેદ રૂચી જાય, પૈસા આપવા અથવા બળજબરી કરવી એથી કાંઈ ધર્મ નથી થતો આતો સસાર વહેવાર કહેવાય ધર્મ તો પાપ કરનારને ઊપદેશ આપી અન્યાયવામાજ કહેવાય છે

કોઈ માણસ રૂપિઆ આપી જીવ છોડાવતો હોય તો તેને, તેરાપથી સાધુઓ અથવા તેરાપથી ધર્મ માનનારના પાડે છે એમ કહી લોળા લોહાને ખોટી રીતે બઠકાવી મૂકનારાઓનું બોલણ અથવા કહેવું કેવળ સત્યથી વેગળુ છે તે જીવરના વીગતવાના તમામ કાપલા દલીલ સાથેના ખુલાસાથી સમજી શકાશે, માધુ ઉપદેશના કામમા સમારી જીવને સસાર અને મોક્ષનો મારગ સમજાવે છે શાન્તિ જ્ઞાનથી ઉપદેશ આપી, પાપ કરનારના આત્માને દુરગતી પડતા ધારી રાજે તે ધર્મ થયો એમ સમજે અને પૈસા આપે તે સસાર મારગ થયો એમ સમજે. આ સુજળના બેઉ રસ્તા જુદા પાડી સમજાવે, કે જેથી સસાર મારગ અને મોક્ષ મારગ બન્ને જુદા જુદા સમજાય સસાર મારગને સસારનો ઉપકાર અને મોક્ષ મારગને ધરમનો ખરો ઉપકાર થયો એમ સમજે. એવું તેરાપથી સાધુઓનું કહેવું છે કરવું, કરાવવું તે ગ્રહસ્થની ઈચ્છાની વાત છે કોઈને સસારનો ઉપકાર કરતી વખતે સાધુ વચમા બોલે નહિ અને બોલે તો સાધુ કહેવાય નહિ

સાધારણ રીતે આગળ જણાવેલ દાખલામા કસાઈને ઉપદેશ મળવાથી, બકરાને મારતા અટક્યો એમા ધર્મ સૌ કોઈ કહે, હવે કસાઈ પાપ કરતો બન્યો એ ધર્મ કે બકરો બન્યો, એ ધર્મ, એજ બાબત મૂખ્ય સમજવાની છે કસાઈ, દુરગતિમા પડતો ઉપદેશને લીધે અટક્યો અને પાપ કરતો બન્યો એનો કસાઈને પહેલે કરણે ધર્મ થયો અને ઉપદેશ કનારને ધર્મની બીજે કરણે દલાલી મળી કમાઈએ પોતાના આત્માને પાપ કરતા અટકાવ્યો તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે બકરો તો આપો આપ પેટામા એનું આયુષ્ય વધારે હોવાથી બચીજ ગયો અને તેથી બકરો બન્યો તેનું નામ ધર્મ થયો કહેવાય જ નહિ એ સ્પષ્ટ રીતે સમજવું

દાખલા તરીકે જેમ કોઈ એક માણસ બનરમાથી લીલો ત્રીખરીદ કરી ઘેર લાવતો હતો, તેને રસ્તામા બીજો એક માણસ મળ્યો અને ઉપદેશ આપ્યો કે આને ચોદશ છે, શ્રાવકના કુળમા જન્મી સાધારણ દિવસ કળતા પર્વ તિથિને દિવસે તો લીલોતરી ખાવાના પચ્ચખખાણુ કરવા ઠીક છે આ ઉપદેશથી તે માણસે પચ્ચખખાણુ કીધા અત્રે વીચારવાની વાત એ છે કે જે માણસે ઉપદેશ મળવાથી લીલોતરી ખાવાના પચ્ચખખાણુ કર્યા, તેમા ધર્મ થયો કે લીલોતરી બચી તેમા ધર્મ થયો ? ઉત્તર — પચ્ચખખાણુ કર્યા તેમા બચી એમા કાંઈ ધર્મ નથી લીલોતરી તો પેટાની વસ્તુ હોવાથી પેલા માણસે પાપમાથી બચવાના પચ્ચખખાણુ કરવાથી આપો આપ તેનું આયુષ્ય બળવાન હોવાથી રહી લીલોતરીનું આયુષ્ય આવી રહ્યું હોય તો તે વખતે તેને કોઈ પણ પછી તે માણસ હોય કે ઉદ્ધર જેવું જનનવર હોય, તે ખાઈ જતો જો ઉપલા દાખલામા બકરો બન્યો તેનો ધર્મ થયો એમ માનવામા

આને, તો અહિં આ આ દાખલામાં લીલોની રહી તેના ધર્મ થયો એમ માનવું પડે ને લીલોનો બગીએમાં ધર્મ થયો એમ કોઈ કહે તો, ચોડા દાર્દ્રમ પછી એ લીલોનીને દોષ ખાઈ બચ અને તેના વિનાશ વાચ તો શું ધર્મ પણ નાશ પામ્યો ? લીલોની બગી એ ધર્મ નથી અને બકરો બગ્યો એ પણ ધર્મ નથી એ વિવેકબુદ્ધિથી નિર્ણય થયો કે નહિ તેજ અને વીચારવાનું છે લીલોની ખાનારનો આત્મા ઉપદેશથી પાપ કરતા બગ્યો તેનેજ તેમાં ધર્મ થયો એ વીર પ્રભુએ જે દયા બતાવી છે તે ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય ॥

સમજવા માટે એક વધુ દાખલો, એક સુતાર લીલા બાંડને કાપે છે, એવામાં ત્યાં આગળથી બીજો માણસ જતો હતો, તેણે જે માણસ બાંડને કાપ્યો હતો તેને ઉપદેશ આપ્યો કે, હે ભાઈ !

તારો જીવ છે તેવો જ આ બાંડનો જીવ છે બાંડને છેકરો તો દેહાવું પડશે, લોકરો તો લોકાવું પડશે, જીવતાં વેર બહલા અને તિવાર લોગવવા પડશે માટે આવા પાપથી નિવૃત્ત - (ફર રહે) સુતારનો જીવ હથુકર્મી હોવાથી તે ખરું રહસ્ય આમાં સમજ્યો અને છુટી જવાથી તેણે લીલા બાંડ કાપવાના પચ્ચખખાણુ કીધા, સુતારે બાંડ કાપવાના પચ્ચખખાણુ કર્યા તેમાં એને ધર્મ થયો કે બાંડ કપાવું બચું તેમાં એને ધર્મ થયો ? પાપ સુતાર કરતો હતો અને તે પાપ કરવાના સુતાર પચ્ચખખાણુ કીધા અને પાપથી અટક્યો નેના સુતા અને ધર્મ થયો પાપ કરનાર પાપ કરતા અટકે તેનું જ નામ ધર્મ, બાંડ કપાતા બચું તેનું નામ ધર્મ છેજ નહિ, બાંડનું બાણુ બળવાન છે ત્યાં સુધી રહેવાનું અને ને

કોઈ એમ કહે કે જાડ બચ્ચું તેમાજ ધર્મ થયો તો બીજો કોઈ, પણ આવીને આ જાડને કાપી નાખે, તો જાડ બચ્ચું તેમા ધર્મ કહેનારને હીસાએ ધર્મ કપાઈ ગયો, એટલે ધર્મ નાશ પામ્યો એમ માનવું પડશે કારણ કે જે વસ્તુને દયા ધર્મ તરીકે માનતા હતા તે તો કપાઈ ગઈ હવે સમજવાનું એ છે કે દયા કોઈની કાપી કપાતીજ નથી વસ્તુને દયા મનાય તો વસ્તુ વિનાશ પામવાથી દયા પણ વિનાશ થઈ જાય વસ્તુ કાઈ દયા કે નહિ અને કહેવાય પણ નહિ પોતાનો જીવ જેવો છે તેવો જ આ જાડનો પણ જીવ છે અને તેથી સુતારે પોતાના આત્મા સમાન જાડના જીવને મમજી જાડનહી કાપવાના પરિણામ કીધા એણે પોતાના જીવને પાષ કરતા ધારી રાખી અટકાવ્યો તેનાજ સુતારને દયા ધર્મ થયો અને તે લાવ દયા કોઈની કાપેલી કપાતી નથી

સુતાર અને જાડના દાખલા ઉપરથી ખરૂં સમજવાનું એ છે કે ઉપલા દાખલામા કસાઈએ, બકરાને પોતાના આત્મા સમાન સમજી બકરાને નહિ મારવાના લાવ કર્યા અને ન મારવાના પચ્ચખખાણુ કીધા તે દયા થઈ છે પણ બકરો બચ્ચો તે દયા નથી

હવે એક બીજો દાખલો પણ વીચારવા જેવો છે અને તે નીચે સુજી છે તે ધ્યાન આપી વાચી સમજવાની ખામ અમત્યતા છે તે સમજો

કોઈ એક માણસ કીડી મારે છે તેને એક બીજા માણસે જોયું તેથી જે માણસ કીડી મારતો હતો તેને બિપદેશ આપી કીડી ન મારવાના પચ્ચખખાણુ કરાવ્યા. કીડીને

પોતાના આત્મા મમાન સમજી હિંસા રૂપ પાપ પોતાના આત્માને જે હાગે અને દુરગતિ થાય તેમાથી પોતાના આત્માને બચાવ્યા તે દયા થઈ કે કીડી રહી તે દયા થઈ સીધી અને સરળ વાતતો આમા કીડી મારવાના પચ્ચખખાણુ કીધા એ દયા છે, કીડી કાઢ દયા નથી ને કીડી રહી એને દયા માનવામા આવે તો, ધારો કે થોડા વખતમા હવા અને પવનના અપાટાથી કીડી ઉડી ગઈ તો માથે શું દયા પણ ઉડી ગઈ કે ? દયા ડાડતીજ નથી એમ સૌ કોઈનું કહેવું છે તો પછી કીડી રહી એ દયા મનાયજ કેવી રીતે ? વસ્તુ રહી તે દયા નહિ નહિ મારવાના પરિણામ થયા તે દયા છે

દયા, દયા, સૌ કોઈ કહે છે પણ સ્વદયાને ઓળખ્યા વગર પરદયા સમજી શકેજ નહિ સ્વદયાની બરાબર રીતે ઓળખ થાય અને સ્વરૂપને સમજાય તો પરદયા પેટામા આપો આપ સમજાઈ જાયજ

જેમ એક માણુને કીડી મારવાના પચ્ચખખાણુ કીધા તો પહેલા દયા તેણે કેની કરી ? પોતાના આત્માની કે કીડીના જીવની ? ખરૂં જોતાતો તેણે પોતાનીજ દયા કરી કારણકે પોતાને પચ્ચખખાણુ કરતી વખતે એવો વીચાર થયો કે ને હું કીડીના જીવને મારીશ તો મને પાપ હાગશે અને તે પાપને લીધે ઘણા જન્મ મરણ કરવા પડશે, મોટે હિંસાના પાપથી માહરા આત્માને હ બચાવે આમ પચ્ચખખાણુ જે કીધા તેમા તેને સ્વદયા એટલે પોતાના આત્માની દયા પહેલી થઈ અને સ્વદયા પાળવા જતા કીડી તો પેટામા તેના

આયુષ્યબળને લીધે આપો આપ બચી ગઈ કીડી બચ્યાનો
 ગુણ પોતાના આત્માને નથી પોતાના આત્માને તો એ ગુણ
 થયો કે પ્રાણાતિપાત આશ્રવમાથી પોતાના આત્માને બચાવ્યો
 અને સવરભાવમા પોતાના આત્માને સ્થિર કીધો.

અભયદાનનો અર્થ શુ અને તે ક્યારે થાય? જો મા
 ણસ પ્રથમ પોતાના આત્માને અભય બનાવે તો તેના તરફથી
 બીજા જીવને તો અભય પેટામા જ થઈ જાય. પોતાનો આત્મા
 અભય ક્યારે થાય કે પોતાના તરફથી કોઈને ભય કરે
 નહિ ત્યારે જ જો બીજાને ભય કરે તો પોતાના આત્માને
 ભય જીલો યાને કાયમ રહેલો છે.

એક માણસે જેમ કીડીને ભય ઉપજાવવાના પચ્ચખખાણ
 કર્યા તો પ્રથમ અભયદાન પોતાના આત્માને આપ્યું કે
 કીડીને? પોતાના આત્માને પચ્ચખખાણ કરતી વખતે એવો
 વિચાર થયો કે-જો હું કીડીને ભય ઉપજાવીશ તો તેનું પરિણામ
 યાને ક્ષણ મને આગળના જન્મમા ભોગવવું પડશે, માટે
 માહુરા આત્માને ભય કરવાના પાપથી બચાવું જેથી માહુરો
 આત્મા અભય બને. આ સુજબના પચ્ચખખાણ કરવાથી
 પોતાનો એટલે પચ્ચખખાણ કરનારનો આત્મા પ્રથમતો અભય
 થયો અને પોતાના આત્માને અભયદાન કરવાથી કીડીને તો
 એના તરફથી પેટામા આપો આપ ભય થતો અટકી ગયો.

વળી વધારે પડતું સહેલાઈથી સમજાય એવી એક
 ગાથા નીચે સુજબ લખી છે

“હવે હવે તે દયા નહિ, મરે હો તે તો હિંસા મત જાણુ;
મારણવાળાને હિંસક કહ્યો, નહિ મારે તે તો દયા ગુણુખાણુ ”

લબ્ધ હવે તુમે જૈન ધર્મ જોળખો

ભાષાર્થ — હે લબ્ધ હવે! તમે જૈન ધર્મને જોળખો

કે જૈન ધર્મમાં દયાનું સ્વરૂપ કેવી સરસ રીતે ગતાંયું છે

“ હવે હવે તે દયા નહિ, ” એટલે દુનિયામાં
અનતા હવે પોત પોતાના આયુષ્યથી હવી રહયા ॥
જેમ કાંઈને દયા ધર્મ લાગતો નથી

“ મરે હો તે તો હિંસા મત જાણુ, ” એટલે
અનતા હવે પોત પોતાનું આયુષ્ય બળ ખલાસ થવાથી
દરેકને મરે છે જેની હિંસાનું પાપ કાંઈને લાગતું નથી

‘ મારણવાળાને હિંસક કહ્યો, ’ એટલે હિંસાનું
પાપ મારવા વાલાને લાગે છે, કારણ કે હિંસા કરે છે તેથી

“ નહિ મારે તે તો દયા ગુણુખાણુ ” એટલે
પોતાના આત્મા સમાન બીજાના હવે ને સમજી નહિ મારે
તેજ દયાવાન છે

વાચક ? ઉપરની આ જોક્ષ ગાથા ધ્યાનમાં રાખી
વિચાર ! તો જનમણીત દયાનું ખરૂં સ્વરૂપ સમજાઈ આવશે
કે હવે હવે તે દયા નથી પણ નહિ
મારવાના ભાવ ક્યાં તે દયા છે અને તેમજ માનવા વાળા
હિંસકના નહિ મારવાના ભાવ કરાવ્યા એજ દયા ધર્મ છે
કાહ્યા હો તો વીચારી જોજો

વળી વિશેષ સમજવા સારૂં મેઘકુમારનો પૂર્વભવનો દાખવેલો
શાખ સ્તાતા સૂત્ર અધ્યયન ૧ માં (એક) ગતાવવામાં આવેલ
છે તે કહે છે

મેઘકુમારનો જીવ પૂર્વ લવમા હાથી હતો તે વખતે પોતાના પગ મૂકવાની જગ્યામાં આવેલા મસલાની અનુક્રમ દયા લાવથી પોતાના આત્માવત્ત્વથી પોતે પગ જીએ રાખ્યો અને તેના ઉપર પગ ન મૂક્યો એટલે તેને માર્યો નહિ, તે કારણથી પોતે પરીત સસાર કરી મનુષ્યનું આયુષ્ય બાધી શ્રેણીક રાજા નોદીકરો મેઘકુમાર થયો વાચકજી ! હવે ખૂબ ન્યાયદષ્ટિથી ધ્યાન આપવાની જરૂર છે કે-સસલો રહ્યો તે દયા કે હાથીએ અનુક્રમ દયાએ કરી સસલાને ન મારવાના લાવ કર્યા એ દયા ? સસલો રહ્યો એ દયા કહેવામાં આવે તો તેને હીમાએ હાથીને જીએ પગ રાખી મર્યાદા કદ સહન કરવાની શું જરૂર હતી ? પછી તો હાથી તે સસલાને જીવતો રાખવા સાડા મુંઢથી જીપાડીને પોતાના વાસા ઉપર મૂકી દેતે તો સસલો જીવતો રહી જતો અને હાથીને મર્યાદા કદ ભોગવવું નહીં પડતે, વળી તે સહેલો અને સરળ જીપાય હતો તેમ છતાં એમ કરવામાં ન આનંદ તેનું કારણ એજ કે સમલો દયા નથી હાથીએ અનુક્રમ-દયા કરી મસલાને નહિ માર્યો અને પોતાનો પગ જીએ રાખી મહાન કદ મહન કર્યું એ દયા છે એ દયા કરવાથી અનંત સસારીનો પગ સસારી થયો અને રાજા શ્રેણીકને ઘેર જાપન્યો આ ઉપર આપેલા દાખલા પરથી સ્પષ્ટ રીતે સમન્વિત આવશે કે જીવ જીવે એ દયા નથી, પણ અનુક્રમ-દયા લાવ લાવી બીજાના આત્માને પોતાના આત્માવત્ત્વ ગણી ન મારવાના લાવ કરે તે દયા છે, તેમજ કોઈ મારતો હોય તેને ઉપદેશ આપી ન મારવાના લાવ કરાવે તે દયા છે

જેમ એક માણસે તળાવ તોડવાના પચ્ચખખાણુ કર્યા, હવે વિચારવા જે છે કે-પચ્ચખખાણુ કર્યા તે કહેવાય કે

જાણીથી બરાયતુ રહ્યું તેમા

કહેવાય ? તે માણસ તળાવ તોડવાની હિંસા રૂપ પાપથી બચ્યો એ દયા ધર્મ ખરી રીતે કહેવાય. ઉત્તમ જીવ જ્ઞાન નેત્રથી વિચારી એગો તળાવ પાણીથી ભરાયલું રહ્યું તે કાંઈ દયા ધર્મ કહેવાય નહિ તળાવતો પાણીથી ભરેલા અસખ્ય છે ફક્ત તળાવ તોડવાના પચ્ચખાણુ જે કંઈ તેમા તેને ધર્મ થયો કહેવાય

વાચનાર, આપણે નીચેના ત્રણ દૃષ્ટાંત લઈએ અને તેના પરિણામનો વિચાર કરીએ —

૧ એક કસાઈ એક બકરો મારવા લઈ જતો હતો. રસ્તામા જૈન સાધુ મુનિરાજ તેને મળ્યા અને કસાઈને સાધુ મુનિરાજે હિંસાના બહુ માઠા ફળ જણાવ્યા પાપના ફળ સાબળતા જ તે કસાઈને એકદમ ધુભરી થવા લાગી અને જે હાથ જોડી સાધુ મુનિરાજને કહેવા લાગ્યો કે—મેં તો આખી જીવન સુધી કસાઈપણાનો એટલે હિંસાનો ધર્મ કર્યો છે, માટે હે મુનિરાજ ! માહરી ગતિ શું થશે ? સાધુ મુનિરાજે જવાબ આપ્યો કે—હિંસાના કાર્યો અત્યાર સુધીમા જે તે કંઈ તે તો અજ્ઞાનપણામા થયા હવે તો હિંસા કે જેમા પાપ લાગે છે તે કરવાનું છોડી કે સાધુ મુનિરાજના સદુપદેશથી કસાઈ સમજ્યો એટલે પાપ કૃત્યોનું તેને ભાન થયું પછી તુરતજ તે કસાઈએ બકરા નહિ મારવાના મુનિ રાજ પાસે પચ્ચખાણુ ક્રીધા આમા ઉપદેશ આપનાર સાધુજીને ધર્મદલાલી ચાની મળી તે વીચારે, કસાઈ હિંસક હતો તે દયાવાન થઈ, સાધુજીના ઉપદેશથી બકરા મારવાના તેણે પચ્ચખાણુ ક્રીધા તેની કે બકરા જીવતા

રહ્યા તેની ધર્મદલાલી સાધુજીને થઈ? ઇન્સાફની રૂએ
 કસાઈ જે હિંસક હતો તે સાધુજીના ઉપદેશથી દયાવાન
 થઈ અહિંસાને રસ્તે ચઢ્યો તેનીજ ધર્મદલાલી તો સાધુજી
 થઈ ગણાય, એટલે કસાઈ સસાગસમુદ્ર તર્યો એનું નામ
 ધર્મ છે બકરા રહ્યા એ તો પેટાની વસ્તુ કહેવાય અને બકરા
 ગદ્યા એ ઠાણ ધર્મ કહેવાય નહિ જો બકરા રહ્યા તેમા
 ધર્મ માનવામા આવે તો તેજ કસાઈ સાધુજીમહારાજને
 પૂછે કે સાધુજી મહારાજ આપના ઉપદેશથી બકરા મારવાના
 પચ્ચખખાણુ એ લીધા, પણ હવે બકરાનું શું કરે? આપ ફર
 માવો તો લીધું ઘાસ ઠંડું પાણી વગેરે આ બકરાને આપુ,
 અથવા આપ ફરમાવો તો સુકું ઘાસ ચરાડો અને ગરમ
 ઠંડેકું પાણી પાજો શું સાધુજી બકરાને લીધું અથવા સુકું
 ઘાસ ખવરાવવાની અને ઠંડું અગર ગરમ ઠંડેકું પાણી પીવ
 રાવવાની આજ્ઞા આપી શકે કે? જો સાધુજી આમાની એક
 પક્ષ આજ્ઞા આપે નહિ તો બકરો રહ્યાનો ધર્મ તો લોકોને
 માત્ર બતાવવા એટલે લખાવવા પુતોજ થયો કેની? બકરાને
 કુલજ રાખ્યા સાફ અથવા તો તેનું દીર્ઘ આયુષ્ય ઇચ્છવા
 સાફ ઘાસ પાણી આપવાનું પૂછવા છતાં સાધુજી આજ્ઞા
 આપતા નથી, સખજ ઠે લગવાનની આજ્ઞા નથી

ઢોઈ એક ગામમા એક સાધુ સુનીગજ વીહાર કરતા
 કરતા ગયા ત્યાં એક શેઠીયાની દુકાન ખાલી જોઈ દુકાનના
 એટલે તેની આજ્ઞા લઈ ઊતર્યા તેજ દીવએ જોગ
 એવો બન્યો કે પરદેશથી તે શેઠીયા ઊપગ આવેલી હુડી
 સીકરાઈ તેના દથ હબર રૂપિઆ શેઠીયાની દુકાને રોકડા

આવેલા શેઠીયાને તે વખતે રૂપિયાની ખાસ જરૂર હતી,
 કારણ તેના છેકરા, છેકરી બેઝિના લગ્ન નજીક હતા તેમ
 ખરચવા નેણતા હતા એટલે આવેલા રોકડા રૂપીયા દુકા
 નમાં રહેલી ત્રીજેરીમાં મુકી સાજ થઈ જવાથી ઘેર સુવા ગયો
 હતો સાધુજી મહારાજ બહાર એટલા બિપરજ સુતા હતા
 મધરાતે ચોરો ચોરી કરવા સારૂ આવ્યા અને શેઠીયાની
 દુકાનનું તાળુ તોડ્યું ત્યારે ખડખડાટ થવાથી સાધુજી મહા
 રાજ જેઓ દુકાનના એટલા ઉપર સુતા હતા તે જાગ્યા
 અને પૂછ્યું કે ભાઈ તમે કોણ છો ? ચોર બોલ્યા કે
 મહારાજ તમારે શુ કામ છે આપ તો સાધુ છો આપને
 ચોરને ચોર અને કુશિજિયાને કુશિજિયો કહેવાનું કદ્યે નહિ
 એમ અમે જૈન સાધુનો આચાર સાલજેલ છે બારે સાધુજીએ
 કહ્યું કે ચોરને ચોર કહેવો કદ્યે નહિ પણ ચોરને તરવા
 સારૂ તો કહેવું કદ્યે છે, માટે હું તમોને કહું છું કે-ચોરી
 કરવી તે પારકાના જીવને પ્રામદો પાડવા સમાન છે ચોરી
 કરવાથી કોઈ ધનવાન થયો નથી ધણીને હાથે પકડાવાથી
 ઘણો માર ખાવો પડે છે અને મરીને નરકે જવું પડે છે,
 માટે તમોને કહું છું કે આ ચોરીના પાપથી જાણે સાધુજીના
 આ ઉપદેશથી ચોરોએ ચોરી કરવાના પચ્ચખખાણ કીધા
 પછી પ્રભાતે શેઠીયો દુકાને આવ્યો ત્યાં દુકાનનું તાળુ
 તુટેલું જોયું દુકાન આગળ બેઠેલા લોકોનો વેપ જોઈ શેઠીયો
 પૂછવા લાગ્યો કે તમે કોણ છો ? ચોર બોલ્યા કે શેઠ,
 એટલા દિવસ સુધી તો ચોર હતા પણ આજથી અમે સાહુવાર
 છીએ લલુ ચાઓ આ સાધુજી મહારાજનું કે જેને લઈ અમે તો
 આ ચોરાના પાપથી આજવી જાયા અને આપનું ત્રીજેરીમાં

મહેલુ ધન અનામત રહ્યું આ સાલણી શેઠ તો બહુ ખુશી થયો અને સાધુજીને પગે લાગી કહેવા લાગ્યો કે-સાહેબ ! આપે મહારા ઉપર બહુજ ઉપકાર કર્યો કે મહારા દસ હજાર રૂપિયા બચી ગયા જે આ વખતે ચોરી થઈ જતે તો મહારે ધાસકો ખાઈ મરવું પડતે હવે તો આપની કૃપાથી છોકરા છોકરીના લગ્ન આ રૂપિયાથી મજમા થાશે.

આ દાખલા ઉપરથી સમજી શકાશે કે સાધુજીને ધર્મ દલાલી તો ચોરો ચોરીના પાપથી અટક્યા તેની થઈ, શેઠીયાનું ધન બચ્યું તેની નહિ ચોરોએ ચોરી નહિ કરવાના પચ્ચખખાણુ કીધા અને તરવાને રસ્તે ચઢ્યા તેની ધર્મદલાલી સાધુજીને વઈ ધન તો પેટામાં બચ્યું અને એ ધન બચ્યું તેમાં કાંઈ ધર્મ થયો કહેવાયજ નહિ.

વળી કદાચ કોઈ એમ પણ કહી દે કે શેઠીયાનું ધન રહ્યું એ પણ ધર્મ અને બકગ રહ્યા એ પણ ધર્મ, કારણ કે-મેંજીને સાતા ઉપજી તો તેનો મત અથવા વિચાર વાન્ત વિક કહેવાય નહિ તે નીચેના દાખલા ઉપરથી મમજવું સહેલ થઈ પડશે.

એક પરત્તી ગમન કરનારો કુશિજ્યો હતો અને એકદા પ્રન્તાવે સફગુરૂનો સમાગમ થયો ત્યારે તેને સફગુરૂએ ઉપદેશ આપ્યો કે ભાઈ, પરત્તી ગમનનું પાપ છાપરાપરની અશ્નિ જેવું છે. જેમ ઉપરથી દેવતા પડે તો આખા ઘરનો નાશ થાય તેમ વ્યલિચાર કૃવાથી બધા ગુણનો નાશ થાય અને આ ભવ અને પરભવ ખેડિમાં દુખ ખમવું પડે, માટે પરત્તીગમનના પાપથી નિવર્ત, આ ઉપદેશ કહેતાની સાથે પરત્તીગમન કરનાર સમજી ગયો અને પરત્તી ગમનના

પચ્ચખખાણ કીધા હવે પાછળથી પરત્વી મજબુર કુશિબ્યાની
 વાટ જુઓ છે અને અમુક વખતે આવવાનું નહીં કહી
 ગયેલા તે લાખા વખત સુધી આખો નહિ તેનું કા જુ મું ?
 આમ વીચાર કરતા કરતા પેટી સી નપામ કરવા માટે
 નીકટી તપાસ કરતા, કરતા પેટો માળુમ કે જે કુશિબ્યો
 હતો તેને સાધુજી મહારાજ પાસે બેઠેલા બેતા આ સી
 બોલી કે અહીંયા શું કરોછો ? બેનો માથુ મુઠાવી સાધુ
 થયા છે બે બેની સગત વધારે કરશે તો તે તમોને પણ
 મુકી પાડશે, માટે ચાલો આપણે યે, હું ક્યારનો આપની
 રાહ બેઠ છું, આ સાલગી શેડીયો બો યો કે બેન મે તો
 સાધુજી પાને પરત્વી ગમનના પચ્ચખખાણ કીધા છે, આજયો
 તું માહરે ધર્મની બહેન છે અને હું તારો ધર્મનો લાઇખું
 શેડીયાના આવા વખત સાલલી પેવી પરત્વી ક્રોધના
 આવેશમા આવી અને લાલ પીંગી યર્ધ બોલી, કુવામા નાખો
 તમારા પચ્ચખખાણને, હું તો તમારો આશા ઉપર બેડી હતી
 અને તમે નો આ વાતના પચ્ચખખાણ લીધા છે, ચાલો
 કે નહિ માહરે ઘેર ! નહીંતર જુઓ આ પાનેજ રહ્યો કુવો,
 તેની અદર જઇ હું પડું છું અને તેથી સીહત્યાનું પાપ
 આપને માથે ચઢશે, ત્યારે શેડીયાએ જવાબ આપ્યો કે-
 બહેન ! સીહત્યાનું પાપ માહરે માથે શી રીતે ચઢશે ? મે
 કાંઇ કુવામા પડવાનું તને કહ્યુંજ નથી હું તને કહું છું કે
 જેમ મે પરત્વીગમન કરવાના પચ્ચખખાણ કીધા તેમ તું પણ
 પરપુરુષ ગમન કરવાના પચ્ચખખાણ કર તો તારો આત્મા પણ
 તરશે સાધુ મુનિરાજે પણ આ સીને એજ ઉપદેશ આપ્યો
 હતા તે સીએ કાંઈનું સાલજું નહિ અને એકદમ ક્રોધ કરી

કુવાની અદર પડીને મરી ગઈ હવે આ સ્ત્રી મરી ગઈ તેનું પાપ કૈને થયું? સાધુને કે શેઠીયાને કે સ્ત્રીએ પોતે આત્મહત્યા કીધી તેનેજ? મો કોઈ કહે કે સાધુજી અને શેઠીયાને શેતુ પાપ લાગ્યું, એ પાપ તો સ્ત્રીને પોતાનેજ લાગ્યું આ દલોલ અને દાખલા ઊપગ્રથી જીજ્ઞાસુ માણ્યે વિચાર કરવાનો કે ત્રણે દાખલા મરખા છે કસાઈને ઉપદેશ આપવાથી કસાઈ તર્યો, અને બકરો જીવતો રહ્યો ચોરને ઉપદેશ આપવાથી ચોર તર્યો અને શેઠીયાનું ધન રહ્યું, અને કુશિળિયાને ઉપદેશ આપવાથી કુશિળ્યો તર્યો અને પર સ્ત્રી કુવામા પડી મરી ગઈ આમા કસાઈ, ચોર અને કુશિળ્યો એ ત્રણે જણાએ પોત પોતાના આત્માને પાપ કરતા અટકાવ્યો તેનો તે દરેકને પહેલા કણે ધર્મ થયો અને ઉપદેશ આપી પચ્ચખખાણુ દગવનાં સાધુજીને બીજે કરણે ધર્મદલાલી થઈ, એ વાતમા કોઈને બે મત હોઈ શકેજ નહી, કારણ કે મુલુજીનો ધર્મ તારવા-તારવામા છે

હયાતુ ખરૂં નવરૂપ સમજ્યા વગર કેટલાએક ઓઠી સમજણને લીધે આમા એવી તો તર્ક કરે છે કે બકરો બચ્યો, એ પણ ધર્મ અને શેઠીયાનું ધન રહ્યું એ પણ ધર્મ આમ બેઉમા કેટલાએક બાળજીવો ધર્મ માને છે ઉપલી બન્ને બાળતમા ધર્મ થયો એવી જેની માન્યતા અને તર્ક હોય તેને પૂછવું જોઈએ કે કસાઈને ઊપદેશ આપવાથી તો બકરો બચ્યો, ચોરને ઉપદેશ આપવાથી તો શેઠીયાનું ધન બચ્યું અને કુશિળ્યાને ઉપદેશ આપવાથી દુરાચ-લુવાલી પરસ્ત્રી કુવામા પડી ને મરી ગઈ બે બકરો અને ધન બચ્યા તેની ધર્મદલાલી સાધુજીને થઈ તો પેલી

પર પુરૂષ ગમન કરનાર સ્ત્રી કુવામા પડીને મરી ગઈ તેનું કિંસાના પાપની દવાથી પણ સાધુજીને જ ઘણું ગણ્યું પડ્યું અને પરમી કુવામા પડી મરી ગઈ તેનું પાપ જો માધુજીને જાણે નહીં તો બક્ષત અને ધન જે ઉપલા દાખલામા બન્યા તેમા ધર્મ થયો શી રીતે? ત્રણે દાખલા સરખા છે તે ઉત્તમ જીવ જ ન્યાય મેળવી જોઈ શકશે અને ન્યાય સપાદન કરવાથી તુરત જણાઈ આવશે કે જીવનું, મરણુ એ કાઈ વીતરાગનો ધર્મ નથી સમાજ સમુદ્રથી તરવા ઇચ્છે એજ વીતરાગનો ધર્મ છે.

આ બાબત ઉપર લખેલા ત્રણે દાખલા ધ્યાનમા લેવાથી સ્પષ્ટ મમળાય છે છતાં કેટલાએક કહે છે કે-તન્વા સીવાય જીવ, જીવવા, જીવાડવામા દયા નથી તો મેઘરથ રાત્રીએ પારેવા (કમુનર) ની દયા કરી તેથી શાલીનાથ નામના સોગમા તીર્થંકર ભગવાન કેમ થયા? અને પાર્શ્વનાથ ભગવાને નાગ નાગણીની દયા કેમ કરી? તેનો ઉત્તર એ છે કે-મેઘરથ રાત્રીએ પારેવું બચાવ્યું અને પાર્શ્વનાથ ભગવાને નાગ નાગણી બચાવ્યા એ બેઉ દાખલા કોઈ પણ સૂત્રમા નથી શકા દૂર કરવા માટે આ બેજી દાખલા આપનારનેજ પૂછી ખાતરી કરવી કે આ બેજી દાખલા કયા સૂત્રના મૂળ પાઠમા છે બસ, આટલાથીજ ખાતરી થશે કે શાસ્ત્રના મૂળ પાઠોના નામ હઈને પોતાની શ્રદ્ધા સ્થાપવા સાડે કેટલા જુઠાણા ચલાવવામા આવે છે કેટલાએક એમ કહે છે કે આ બેજી દાખલા શાસ્ત્રમા તો બતાવેલા નથી પણ ચુર્ચી ટીકા વગેરે ગ્રંથોમા કહેલા છે વાચકજને વિચાર કરવાની જરૂર છે કે-શાસ્ત્રમા આ બેજી દાખલાનું નામ

માત્ર પણ નથી તો પછી કદાચ કોઈ ગ્રથકારે પોતાની
મતિક પનાયી લખી પણ દીધુ હોય તો તે ગુ પ્રમાણ
નૂત મનાય નહિ ? નહિ ? મનાય ઘામો નાસ્તિ કુતો
સોમ ગામ કહેય તો તેની સીમ કહેવાય અને પ્રમાણ
પણ અપાય છે ના અમુક ગામની સીમ છે તેમ મૂળ
સૂત્રપાઠમા આ બે બે દાખલા નથી તો પછી એ ટીકાઓ
કયા પાઠની કરી કહેવાય મૂળ સૂત્રપાઠમા એ સબધી
વાત પણ હોયતો તો એમ કહેવાય કે અમુક સૂત્રના મૂળ
પાઠની અમુક ટીકા છે અને તે ટીકા પ્રમાણબૂત પણ
બણાય, પણ ઉપર બતાવેલા બેઉ દાખલા ઢોઈ સૂત્રના મૂળ
પાઠમા છે નહિ ડાહ્યા હો તો નિર્ણય બુદ્ધિથી વિચારી
બે બે આ રીતે નિર્ણયબુદ્ધિથી વિચાર જ્યાં પછી એમ
જણાઈ આવશે કે આવા દાખલા ગોઠવવાવાળાઓએ કેટલી
હદ બહારની અતિશયોક્તિ લગાડી છે અને તે માટે વધુ
બુલાસો નીચે લખીએ છીએ

કેટલાએક કહે છે કે મેઘરથ રાજા પોપામા બેઠા
હતા તે વખતે ઇદ્ર મહાગજે તેના ખૂબ વખાણ કર્યા તે
પ્રથમા સાલળી લાસુર નામે દેવતાએ રાજાને પોપામાથી
અશ્રાવવા બે રૂપ બનાવ્યા એક તો પારેવાનું અને બીજું
સીંચાણ (બાજપક્ષી) નું જે પારેવું હતું તે તો મેઘરથ
રાજાનું શરણુ લઈ તેમના જોળામા જઈને બેઠું, એટલામા
પાછળથી 'સીંચાણ' (પક્ષી) આવ્યો અને ડહુ કે ગળત
મને મારો લક્ષ આપો ત્યારે રાજા બોલ્યો કે એ તો
માહરે શરણુ આવ્યો છે તેને નહિ અપાય એના બદલામા
બીજાનું માંસ તને મગાવીને આપુ એમ સાલળી સીંચાણ

જો યો મહાગજ ! બીજાનું મામ તો મને નહિ ખપે કા તો
 આપનું માસ ખપે અને કા તો, પારેવાનું માસ ખપે
 તે વખતે ગજ પોતાનું માસ કાતરથી કાપીને ત્રાજવામા
 જોખી પારેવાના વચન જોટલું તોટીને આપવા માડ્યો.
 ત્રાજવાનો કાગો બરાબર ચાંચ નહિ ત્યારે રાજ પોતે
 ત્રાજવામા જોસી ગયો એવી રીતે મેઘરથ ગાંતએ પારેવાને
 બચાવ્યું તથી તીર્થકરગોત્ર બાપુ શાખ-જેન સજ્જાયમાલા
 ભાગ ૧ લો પાનું ૧૩૪ ને આ સજ્જાયમાલા
 ભાગ ૧ લામા અપાયલા મેઘરથ રાજના દાખલાની નોંધ
 દેવાની મતલબ એ છે કે વાચકજીને સમજાવું હોય
 તો તેનો વિચાર કરવાથી તરત ખ્યાલ આવી જાય
 કે આ દાખલો શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે એટલું જ નહિ, પરંતુ
 યુક્તિથી પણ વેગલો છે કેમકે આ દાખલામા કહ્યું છે કે-
 રાજ પોષામા જોઠેલો તે વખતે સીંચાણ પક્ષીએ માગણી
 કરવાથી તે પક્ષીને બહારથી માસ મગાવી આપવાનું કહ્યું
 પ્રથમ તો આ ઠેકાણે લખનાર સત્યથી દ્રુ રહેલો હોય
 એમ લાગે છે, કારણ કે થાવકને તો પહેલાં મતમા જ
 ઉપયોગ સહીત ત્રસ આવ હણવાના પચ્ચખખાણ હોય તેથી
 માસ ખાવા, ખવરાવવાનો નિષેધ તો પ્રથમ મત અગ્રીકાર
 કરતી વખતે જ થઈ જાય છે રાજએ તો પોષો દીધેનો
 હતો અને પોષામા રાજ મીંચાણ પક્ષીને માસ મગાવી
 આપવાનું શી રીતે કહી શકે વળી દાખલામા બીજો વાધો
 આગળ ચાલતા લખે છે કે રાજ કાતરથી પોતાનું માસ
 કાપી આપવા લાગ્યો. આ પણ વિચારવાથી અદર્શિત લાગશે
 કારણ કે-પોષામા રાજ પાસે કાતર આવી ક્યાથી ? પોષો

કરતી વખતે પાછળથી કોઈ પણ વસ્તુ મગાવીને લેવાના
પર્યખખાતુ કરવામા આવે છે એટલે કાતરની વાત પણ સૂત્રથી
વિરૂદ્ધ ગણાય વધુ વિચારના આ દાખલામા ત્રીજો વાધો
એ આવે છે કે રાજા પારેવાને બચાવવા સાડ પોતે
રાજવામા બેસી ગયો અહીંઆ પણ ન્યાયવાદીને
આ દાખલો ન્યાયથી વેગળો લાગ્યા વગર રહેતો નથી,
કારણ પોપામા ત્રાજવુ આબરું કયાથી ? પહેલા તો એ જ
એક સવાલ બિંબો થાય છે પછી બીજી અઘટિત વાત એ
લાગે છે કે રાજા ન્યારે ત્રાજવામા બેસી ગયો ત્યારે ત્રાજવુ
બિપાડયું કોણે હશે ! ત્રાજવાને બિપાડવાવાળો રાજા જે હતો
તે તો ત્રાજવામા બેસી ગયો ઇત્યાદિક બાબતનો ધ્યાન
પૂર્વક વિચાર કરવાથી જણાતુ માણસને જણાડ આવે કે
આ દાખલો શાસ્ત્રથી વિરૂદ્ધ છે અને ન્યાયથી વેગળો જ છે
વાચક, આવા આવા દાખલા કેટલાએક માણસો
પોતાની શ્રદ્ધા સ્થાપવા સ્થપાવવા સાડ આપે છે અમે અહીંઆ
મેઘરથ રાજાનો એક દાખલો તો નમુના રૂપ ધ્યાનમા
રાખવા સાડ લખીએ છીએ આવા આવા દાખલાઓનું
જો ખડન, મડન લખવામા આવે તો મહાભારત જેટલો
મોટો ગ્રંથ વધુ નાથ અને વાચવાવાળા વાચકને પણ
કટાળો આવે તેથી આ ઉપર જણાવેલ મેઘરથ ગણના
દાખલાનો નમુનો અક્ષરબદ્ધ માણસને માટે તો
પુરતો છે બીજા દાખલા નહીં લખતા આ એક જ મેઘરથ
રાજાના દાખલાની અતિથયોક્તિ લખી છે અને ભલામણ
કરીએ છીએ કે આવા પ્રકારના શાસ્ત્રથી વિરૂદ્ધ અને
ન્યાયથી વેગળા બીજા પણ દાખલા સાબળવામા આવે તો

એકાએક ચક્રવામા પડવું નહિ એટલે છેતરાવું નહિ, પણ તેના ઉપર વિચાર કરવો કે—આ દાખવો શાસ્ત્રનો છે કે કોઈ અચકારનો છે? જો તે શાસ્ત્રનો હોય, તો તે નિસદ્ધિ પ્રમાણુ જ છે તેમ છતાં કોઈ અચકારનો હોય અને તે શાસ્ત્રથી મળતો આવતો હોય તો તે માનવામા મમજી માણસને કાંઈ હરકત નથી પણ સાસથી વિરુદ્ધ અને ન્યાયથી વેગળા જે દાખવા અચકારના હોય તે ખરા તરીકે કેમ મનાય? માટે મેઘરમ રાજા જેવા અપ્રમાણિત દાખવા આપીને કોઈ વ્યક્તિ જીવવા, જીવાડવામા દયા ધર્મ સ્વાપે તો તે જૂલ ભરેલું છે વીતરાગનો ધર્મ તો દુર્ગતી જીવેને ધાગી રાખવા રૂપ તરવા, તાગવામા ઠે ડાઘા હો તો વિચારી જોજો

હવે જીવવું, મરવું અને તરવું એ ત્રણ વિષયની સમજણુ નીચે મુજબ —

કરણુ ત્રણુ છે તેના નામ (૧) કરવું, (૨) કરાવવું અને (૩) અનુમોદવું

અને મરણુ વિષયની સમજણુ પ્રથમ આપું છું તે વિચારો

કોઈ માણસ મરવું ક્યારે ઇચ્છે તે કો બ્યારે તેને કોઈ પણ જાતનું દુઃખ આવી પડ્યું હોય ત્યારે, કે હું મરી જાઉં તો મારા દુઃખથી છુટો થઈ જાઉં, પણ જોમ વિચાર સ્ત્રવાથી તેને પહેલે કરજો દેશ ભાવનું પાપ જ ધાય એક માણસનો બીજો એક માણસ દુશ્મન હતો,

દુશ્મન આ ભવ અને પર ભવ બન્નેનો હોય, (કારણ કે એજ ભવનો દુશ્મન હોય એવું ગઈ નથી) જેમકે ગજ સુકુ-
માલનો જીવ પૂર્વે સોકનો જીવ હતો અને મોમલ બ્રાહ્મણનો
જીવ બીજી સોકનો દીકરો હતો. સોકના દીકરા (સોમલ)ને
માવામાં ફેંસા થયેલા ત્યારે ગજ સુકુમાલના જીવે મોમ
લના માથા ઉપર ગરમા ગરમ બળબળતો રોટલો બનાવી
મૂંડી દીધો. આ બળબળતો રોટલો સોમલ કે જે સોકનો
દીકરો હતો તેના માથા ઉપર મૂકવાથી ખીચડી જેમ મીઠાય
તેમ તેનું માથું સીઝાયું અને તે મરી ગયો. તે વખતનો
વેર બદલો બધાયલો, વચમાં નવાણું દાખ ભવ નીકલી
જ્યાં છતાં પણ કર્મ બધાયેલા છટે નહિ. ગજ સુકુમાલ
મુનિ જેઓ સમશાન ભુમી આગળ કહિસગ્ગ ધ્યાન ધરી
જિભા હતા તેને જોઈ મોમલને તુરત દેવ જાગ્યો અને
સમશાન આગળના ખેરના અગાર લઈ સોમલે ગજ સુકુમાલ
મુનિના માથા ઉપર નદીના કાઢવની પાળ બાધી મૂક્યા
પુવનો વેર બદલો વાળ્યો. આ દાખલો અત્રે આપવાની
મતવબ એ છે કે-દુશ્મનાઈ પગપર અનાદિકાળથી ચાલી
આવે છે.

આ ભવનો અથવા પરભવનો દુશ્મન હોય તેને કોઈ
બીજા માણસ પાસે કોઈ મરાવે તો મરાવનારને બીજા
કે જે દેવભાવનું પાપ બધાય અને દુશ્મનનું મરણ
આલગી કોઈ માણસ, ખુશી, થાય કે વાહ 'સારૂ થયું !
પાપ ગયું !' (વેરી મરી ગયો તેથી) આમ કહેવાથી ત્રીજે
કરણે દેવભાવનું પાપ બધાય.

હવે સમજો એ બાળમરણ (બાળ મરણ એટલે અવિરતિપણામાં મરણ પામવું તે વગેરે અથવા તો લીધેલા વૃત્તોના દોષનું પ્રાયશ્ચિત (આગવણ) લીધા વગર મરણ પામવું તે વગેરે) મરણ અને મારણ તેથી દેશ ભાવનું પાપ લાગે અને જીવવાની ઇચ્છા કરવાથી રાગ ભાવનું પાપ લાગે છે, કારણ મરવાથી બિલકુલ જીવણ છે અને દેવથી ઉલ્લેખ રાગ છે જીવને અસયમ જીવીતવ્ય એટલે મયમ વગરનું જીવણ તે ભાવના ક્યારે થાય છે કે પોતાના સુખ આગળ પુણ્યલીલ સુખના લીલવીલાસ હોય ત્યારે તે પુણ્ય લીલ સુખના રાગી ધર્મ માણસો અસયમ જીવીતવ્ય જીવવાની વધારે આશા રાખે છે કે-જો હું ચાલીમ પચાસ વાસ વધારે જીવતો રહું તો વધાર મોજમજાહ મારવાની મને મળે આવું પોતાનું અસયમ જીવીતવ્ય ઇચ્છણુ તે પહેલે કરણે રાગ છે બીજો કોઈ જીવ આ ભવનો સંજ્ઞન અથવા પરભવનો સંજ્ઞન તેને અસયમ જીવીતવ્ય જીવાડવાને ઇચ્છાએ બીજો કરણે રાગ છે અને કોઈ અમયમ જીવીતવ્ય જીવે છે તેની અનુમોહના કરે કે વાહ સાડ થયું એ ત્રીજો કરણે રાગ ભાવ છે

હવે વિચાર્યો તો ખુદી ગીતે સમજાશે કે પોતાનું તેમજ બીજાનું અમયમ જીવીતવ્ય જીવણ અને બાળમરણ મરણ એ બન્ને રાગ દેવને લીધે થાય છે, માટે આમાં ધર્મ ન કહેવાય વીતરાગનો ધર્મ તો રાગ દેવ રહિત ન સાર સમુદ્રથી તરણ અને તારણ એજ છે અને જો અસયમ જીવીતવ્ય જીવણ ઇચ્છવામાં ધર્મ હોય તો દરેક જીવ એક બીજાનું જીવણ જીવાડવું અનિવાર ઇચ્છયું છે, છતાં કવ્યાણ ન થયું, કારણ કે સસારીક દરજ બળવી છે સસારીક

ફરજ સમાર માર્ગ છે પણ તેને મોક્ષનો માર્ગ સમજવો નહિ ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેલા જીવોને સસારી તરીકે અનેક ફરજ બળવવી પડે તેમાં સાધુજી મહારાજ કોઈને આડા આવે નહિ અને એમ પણ કહે નહિ કે તમે તમારી સસારી ફરજ મુકી દો ! ફક્ત સાધુજીનો ઉપદેશ તો એ હોય છે કે તમે સમાર માર્ગને સસાર માર્ગ અને તગ્વા તારવા રૂપ મોક્ષ માર્ગને મોક્ષમાર્ગ સમજો કે જેથી તમોને મિથ્યાત્વનું પાપ લાગે નહિ મસાર માર્ગને મોક્ષ-માર્ગ જે સમજો તેને ભગવાને મિથ્યાત્વથી કહ્યા છે

વળી કેટલાએક માણસો દયાનું ખરૂં સ્વરૂપ યાને ભગવાને બતાવેલા અને પ્રરૂપેલા અર્થ સમજ્યા વગર લોલા અને અણુમમજી લોકોને ખોટી રીતે લડકાવી કહે છે કે ઉઠરને બીવાડી મારવી હોય ત્યાં કોઈ ગૃહસ્થ વચ્ચે પડી છોડાવવા જાય તે બાબતમાં તેરાપથી સાધુ ઉપદેશ આપે છે કે ઉઠરને ડોડાવવો નહિ આવી દેશ રૂપ વાતો કરી બાળ જીવો ઠમ્ ઠોકટમાં બાધે છે આવા ના પાયાદા ખોટા અને જૂઠા ગપાટા બિડાડનાગ્ની મતબલ એ હોય છે કે લોકો તેરાપથી સાધુ પાસે જો જશે તો તેમના આચાર વિચાર સાલગી લોકો તેરાપથી જની જશે એટલે આવી કૃણામનક વાતો કરવાથી લોકો તેરાપથી સાધુ પાસે જતા અટકે આવા કારણ અને મતલબથી દેવ બુદ્ધિવાળા માણસો આડું અવળું બોલે છે પણ એમ નથી સમજતા કે આજ-કાલની પ્રજા સ્વતંત્ર ભેજની છે અને કોઈના અટકાવેલા અટકે તેમ નથી બિલકુ કોઈ કોઈને અટકાવે તો સામા માણુમની ઇચ્છા વધારે યાય, કારણ ભણેલા ગણેલા અને

વિચારવત જુદિયાળી માણસો એકતરફી મત ચાને ડીકી
 આપી દેતા નથી, તેવા માણસો તો ઝળઝળે તેરાપથી સાધુ
 મહારાજને પૂછીને જુલાસો કરે અને પૂછવાથી શુદ્ધ સાધુજી
 જવાબ આપે ઉદરને નિલાડી માગતી હોય ત્યારે કોઈ
 ગૃહસ્થ છોડાવવા ભય તે વખતે સાધુજી એમ કહે કે
 છોડાવશે નહિ તે વાતજ ખોટી છે જો તે વખતે કોઈ તેરા
 પથી સાધુ ઝોડાવનારને એમ કહે કે છોડાવશે નહિ તો
 તે સાધુજ ન કહેવાય પણ કસાઈ કહેવાય સાધુજીને આવું
 ખોનવું ઠપે નહિ દેખ જુદિયાળા માણસો, દેખને વશ નઈ
 લોના લોડીને ભડકાવે તેમા સાધુજીનો શું હોય હોય ?
 વળી વિચારા કે એમા સાધુજીનું શું ભય કે ના પાડે' સાધુજી
 તો પોતાના વ્રતને આધારે પોતાના ગાંઠે ફરમાવે કે, અમને
 આ ખટપટમા પડવું ઠપે નહિ, સાધુજીએ તો તરવા
 તારવારૂપ મોક્ષનો માર્ગ લીધેલ છે અને તેઓને કોઈ શાન્તિમય
 ઉપદેશથી સમજી તરવાને રસ્તે ચઢે તેવો અવસર દેખાતો
 હોય તો સસાર સમુદ્ર તરવા સાંઝ સાધુજી ઉપદેશ કરી
 શકે, પણ કોઈ જીવને ભય ઉપજવી સાધુજી મહારાજ જોર
 જીવમ ન કરે, કારણ કે સાધુજીએ પાત્ર મહાવ્રત અગીયાર
 દીધા તે દિવસથી દોડ જીવને ભય ઉપજાવવાના તેમણે
 પરચખાણ દીધા છે એટલે અભયદાની થયા અને આવી
 રીતે અભયદાનીનો દાવો ધરાવ્યા પછી નિલાડી ઉપર દડુકો
 લઈ જાહે તો તે વ્યાજળી ગણાય કે ? વળી નિલાડી કાંઈ
 ઉપદેશ માનતી નથી કે નિલાડી જોન ઉદર ખાશે તો પાપ
 લાગશે. નિલાડી તો દડુકો, લાકડી અથવા પથ્થર મારવાથી
 ઉદરને મૂકે તો મૂકે, સીધી રીતે સમજે તેથી તે

હોતી નથી મ સારમા જિલાડી વાધની માસી (તરીકે) જેવી
 ગણાય છે એનો બિપદેશ તો એક બીજાનું પ્રગરનો છે કાચા
 પોથી માણસને તો આખના ધુરકાવાથી તે ડગવી મારે છે
 તેમા વળી ઉદરના શિકાર પર ચઢે છે ત્યારે તો વધારે
 સ્વકર રૂપ ધારણ કરે છે એટલું જ નહિ પણ જેવા તેવા
 માણસને દાંદ પશુ દેતી નથી અને તેવા મળે
 ગોમા દડુકા અને પથ્થરનો જ ઉપયોગ કરવો પડે અને
 તેમ ઝરવાથી રાગ દ્રેષ ઉભો થાય કે જે સાધુજીને કરવું
 કંપે નહિ દ્રેષભાવ વગર કોઈની ઉપર લાકડી ન ઉપડે
 જિલાડી ઉપર લાકડી ઉપાડી એમ કહેવામા આવે કે હે
 નાલાયક જિલાડી ! જિયારા ભોલાભલા ઉદરને ખાય છે ?
 આમ કહેવાથી અથવા બોલવાથી જિલાડી ઉપર દ્રેષ તો
 પડેલા થાય છે, આ તો દીવા જેવા વાત છે અને જિલાડી
 ઉપર ઢોને લીધે દ્રેગ કરવો પડ્યો એ વિચાર કરવાથી
 જણાઈ આવે છે કે ઉદરને લીધે કરવો પડ્યો ત્યારે ઉદર
 ઉપર રાગ થયો અને જિલાડી બપર દ્રેષ થયો વળી સાધુ-
 જીને આવા રાગદ્રેષવાળા કાર્યમા પડવું કંપે નહિ, અને
 તેથીજ માધુજી ઉદર જિલાડીની બાળતમા આવા સન્ને-
 ગોમા ન પડે

આટલી ખુદી અને સ્પષ્ટ હકીકત હોવા છતાં કેટલા
 એમ કહેવાતા સાધુ ભોળી જનતાને આકર્ષણ કરવા સાડ
 અને લોહિમા પોતે સારા કહેવડાવવા સાડ એમ કહે છે કે
 અમે તો દયાળુ છીએ લાકડી, દડુકો અથવા પથ્થર જે તે
 વળતે પામે હોય તેમા ઉપયોગ કરી જિલાડીને હાકી કાઢીએ
 અને ઉદરને જગ્યાથી લઈએ પણ તેરાપથી સાધુ તો નિર્દય

હોય છે અને તેઓ આવા અવસરમા કાંઈ પણ ન કરે એમ કહી બોલા લોકોને જરમાવે છે સામાન્ય રીતે કોઈના કહેવા અથવા જડજડવાથી કોઈ માણસ અથવા માધુ નિર્દય કે દયાવાન થતા નથી છતાં પણ થોડા વખતને માટે એમ માનો કે કોઈ જિવાડી ઉપર દડુકો લઈને જઈયો અને ઉદરને બચાવ્યો એટલે દયાવાન થયો હવે આમ માનવું સદતર ખોટું અને ભૂલભરેલું છે કે કેમ તે નીચેના માત દાખલા ઉપરથી વિચારો તેથી ખાત્રી થશે કે આ માન્યતા મદતર ખોટીજ છે તેમજ ભગવાને બતાવેલા દયા-ધર્મ માર્ગ ને બધેએસતીજ નથી

દૃષ્ટાન્ત પહેલું

૧ જેમ જિદ્દ ઉપર જિવાડી ત્રાપ મારે છે તેમ વૈશાખ જેઠ મહિનામા તન્સે મગ્તી લેગ ખાબોચીઆમા પાણી પીવા જાય છે અને તે ખાબોચીઆમા ગરમીના દિવનાને લીધે પાણી થોડું હોવાથી દેડકા, માછલા વગેરે લાખો કીડો છુપો ખદબદી રહેલ છે અને તે રમ્તે થઈને સાધુજી ઠલે માતરે (કુદરતી હાજત કરવા) જાય છે ત્યાર બેસાને ખાબોચીઆ આગળ આવતી જોઈ લેશના જાતી સ્વભાવ મુજબ સાધુજી જાણે છે કે લેશ ખાબોચી આની અદર જતાની સાથે ઘણા છુપેનો ઘણુ કાઢી નાખશે તે વખતે સાધુજી શુ કર ? જો ઉદરને બચાવવા સારૂ જિવાડીને દડુકો મારી નસાડવામા આવે તે વાજળી છે અને તેમાજ દયા ધર્મ માનવામા આવે તો તેવી મહા માનવાવાળાઓએ દેડકા અને માછલાને બચાવવા સારૂ લેશને પણ લાકડી મારી નસાડવી પડશે ત્યારે શુ દડુકો

લઈ લેશને નસાડવા સાધુજી ઉઠશે અથવા ડોઈને કહેશે
ખરા કે ? ડાહ્યા અને સમજી માણુમે આ બાબતમા
ખરૂં શોધવા માટે વિચાર કરી લેવો

દૃષ્ટાંત બીજું .

૨ ડોઈ દુકાનદારને ત્યાં અનાજની અદર લાખો,
કોડો જીવાત પડી છે તે દુકાનદાર જીવાત કાઢવા
સારૂં અનાજના ઢગલા તડકામા કરી ઘરાકને પતાવવા
સારૂં દુકાનમા પાછો ગયો એટલામા એક બઝરો ઢગલાનું
અનાજ ખાવાને આવ્યો બરાબર તે વખતે સાધુજી રમ્તેથી
જતા હતા તેણે બકરાને જોયો જિદર બચાવવા સારૂં
ખિલાડીને દુકાથી નમાડવી જોઈએ તેવી માન્યતાના હિસાબે
તો લાખો કોડો જીવો બચાવવા સારૂં બકરાને સાધુએ
લાકડી વગેરે ભારી નસાડવો પડે ત્યારે શું દુકો લઈને
બકરાને ભારી હઠાવે છે ખરા કે ? વાચનાર બુદ્ધિથી વિચારો

દૃષ્ટાંત ત્રીજું .

૩ એક ગાડું કદમુજથી ભરેલું છે તે કદમુજની
અદર એક સોયની અણી ઉપર મૂકાય તેટલી જગ્યામા
અનતા જીવ હોવાનું શ્રી ભગવતે કૃપાભાવેલ છે તે
ગાડાનો ધણી ગાડું બહાર મૂકી ઘરના બીજા કામે લાગ્યો
છે એટલામા એક ભૂખ્યો બળદ રસ્તે ચાલતા તે કદમુજ
ખાવા સારૂં આવ્યો તે વખતે સાધુજી રસ્તેથી પસાર થતા
હતા તેમણે જોયું કે બળદ અનતા જીવનો સહાર કરી
નાખશે, તે વખતે સાધુજી શું કરે ? ઉદરને બચાવવા
સારૂં ખિલાડીને દુકાથી નસાડાય તેમ માનનારની શ્રદ્ધાને

હિસાબે કદમુળના અનતા છવ બચાવવા સારૂ બળદને
પણ દડુકા મારી નસાડવો પડશે શું સાધુજી મહારાજ
દડુકો લઈને બળદને મારવા ઉઠશે ખરા કે ?

દૃષ્ટાંત ચોથું

૪ પાણીની એક કુડી કાચા પાણીથી ભરેલી છે
તેની અદર અમખ્યાતા જીવો તો પાણીના છે અને અનતા
છવ લીનણ કુલણના છે વળી અદરનું પાણી પણ અણગળ
છે, એટલે તેમા લાખો કોડા ચેત, પુન વગેરે હાલતા
ચાવતા ત્રમ છવ છે એવી કુડીમાનું પાણી પીવા એક ગાય
તરશે મળતી ત્યા આવે છે તે વખતે સાધુજી ત્યાથી પસાર
થતા હતા તેમના જોવામા આ બીના આવી લાખો કોડા
ત્રસ છન અને અનતા એકેદ્રિય જીવનો હમણા ગાય સહાર
કરી જશે તે વખતે સાધુજી મહારાજ શું કરે ? જો ઉદરને
બચાવવા સાડ બિલાડીને દડુકાથી નસાડતા હોય તો તેની
શ્રદ્ધાને હિસાબે કુડીની અદરના ત્રસ છવ બચાવવા સારૂ
ગાયને પણ દડુકો મારી નસાડવો પડશે ત્યારે શું સાધુજી
દડુકો લઈને ગાયની ઉપર ઉઠશે ખરા કે ? ઠાઠા હો તો
વિચારી જો જો

દૃષ્ટાંત પાંચમું.

૫. એક ઉકરડો છે તેની ઉપર ચોમાસામા વરસાદ
પડવાથી લાખો, કોડા છવ પડ્યા છે તે વખતે ચકવી,
કુકડા વગેરે જીવો ત્યા આવી લાખો જીવોનો નાશ કરે
છે કારણ કે મચ્છગળાગળ દુનીયામા જાણ છે જ્યા

આગળ આ ઉઠરડો છે ત્યાં આગળથી કારણસર સાધુજી
પસાર થતા આ બીના જુએ, તો કહો સાધુજી આવો
સભોગ જોયા પછી શું કરે? જો ઉઠરને બચાવવા સારૂ
બિલાડીને દડુકાથી નસાડતા હોય તો તેમની શ્રદ્ધાના
આધારે ઉઠરડાના લાખો, કોડો જીવો બચાવવા સારૂ
અત્યંત કુકડા ઉપર દડુકો કે ચરવલો લઈ ઉઠરે ખગ ?

દષ્ટાત છડું.

૬ કોઈ અશુચી કે ગોળ ઉપર માખીઓનો સમૂહ
ધરાયલો છે જેને જોઈને માખીને મારનાર મોટા
માખા માખીને પકડવા સારૂ આવે છે તે બનાવ સાધુજીના
જોવામા અચાનક આવે તો સાધુજી શું કરે? જો ઉઠરને
બચાવવા સારૂ બિલાડીને દડુકાથી નસાડતા હોય તો તેની
શ્રદ્ધાને હિસાબે માખીને બચાવવા સારૂ મોટા માખાને
ઉડાડવા પડશે ત્યારે શું મોટા માખાને ઉડાડવા સાધુજી
ઓઘો ઉપાડશે ખરા ?

૭ વળી પૂર્વે કહ્યા તે છ દષ્ટાત જોયો તો સાતમો
દાખલો ઉઠર બિલાડીનો છે એક એક દાખલા ઉપર ધ્યાન
આપવાની જરૂર છે આ સાતે દષ્ટાત દયાના સ્વરૂપ સમ
જાણવા સારૂ આખ્યા છે હવે કહો વાચનાર, સાધુજી કોનું
મરણ અને કોનું જીવણ ઇચ્છે? સાધુજીને તો બધા જીવો
ઉપર સમ ભાવ છે જો-ઉઠરના જીવનું, જીવણ ઇચ્છી
બિલાડીના જીવને મારવા જાય તો આતે દાખલામા એમ જ
કેવું પડશે

કેટલા એક કહેવાતા સાધુ લોકોમાં પોતે દયાવાન
 કહેવરાવવા માડે અને લોળી જનતાને આકર્ષણ કરવા
 માડે ઉદર બિલાડીને ઠેકાણે તો આગળ પાછળનો વિચાર
 કર્યા વગર તુરત બોલી ઉઠશે કે અમે દયાવાન છીએ
 અને ઉદરને બચાવવા માડે બિલાડીને દડુકા વગેરેથી
 નસાડી દઇએ પણ ડોઈ શાની જણ હોય તો તે સામે
 સવાલ કરે સાધુ મહારાજ જેમ તમે ઉદરને બચાવવા
 માડે બિલાડીને નસાડો તેમ પૂર્વે કહ્યા તે દાખલાઓમાં
 ગાય, ભેંસ, બકરા વગેરેને પણ નસાડો કે નહિ ? આમ
 પૂછવાથી કેટલાએક મીઠા યમને એમ કહે કે અમારાથી
 બીજામાં તો વચમાં નહિ પડાય કારણ કે એક જીવને સાતા
 ઉપજાવવા જના બીજા જીવ ત્રાસ પામે છે ખાઓળીયાના
 દેડમાં, માછલા બચાવીએ તો લેનો તરસથી ત્રાસ પામે
 છે, સડેલા અનાજની અદરના જીવો બચાવવા જઈએ તો
 બકરો જૂએ મરતો ત્રાસ પામે છે, ગાડાની અદરના કંઈ
 મુળના જીવોને બચાવવા જઈએ તો જૂએ મરતો બળદ
 ત્રાસ પામે છે કુડી અથવા હવાડાની અદરના પાણીના
 જીવ બચાવવા જઈએ તો તરસે મરતી ગાય ત્રાસ પામે
 છે અને ઉકરડા અને માખીને ઠેકાણે પણ ત્યાં જિલા રહી
 બચાવવા માડે અમને ચકલા-કુકડા-માખી વીગેરે જિહાડવા
 ન ક પે એમ કેટલાએક કહેવાતા સાધુ કહે અને કેટલા-
 એક કહેવાતા સાધુ ક્રોધ કરી એમ ગાલે કે અમે કાંઈ
 જીવને જીવાડવા માડે થોડું જ સાધુપણું લીધું છે કે તમે
 અમેને પુઠો છો કે અમુક ઠેકાણે અમુક જીવ બચાવવા માડે
 ચાવજો, દડુકો લઈ બેઠો કે નહિ અમે તો તન્હુ તારણ
 છીએ કંપતું કામ હોય તે જ કરીએ

ત્યારે ડોઈ જ્ઞાની જણ સાધુજી મહાગજને પૂછે કે મહાનજ ઉપલા છ દાખલામા આપ તો કહો છો કે અમે તો તગણ, તારણ છીએ એટલે અમને વચમા પડવું કે પે નહી ત્યારે પછી ઉદર બિલાડીના ઠેકાણે જ જવન, જવાવણહાર, કેમ જની ગયા ? જો આપ જવને જવાડવામા દયા ધર્મ માનતા હો તો ઉદરને એકવાને જવાડવા સાડ શું કામ જીઠો છો ? જો બીજા દાખલાઓમા બીજા જવોને જવાડવા માટે જીઠવું થાને વચમા પડવું આપને કંપે નહિ તો આપ પક્ષપાતી મણુઓજ કેની ? એકને જવાડવા સાડ જીઠો અને બીજો બીયારો મરતો હોય તો તેને જવાડવા માડ ન જિંતા કહો છો કે અમને કંપે નહિ શું ત્યારે જીદર બિલાડીને ઠેકાણે જીદરને જવાડવા બિલાડીને દુકુમથી એટલા માટેજ નસાડો છો કે આમ કહેવાથી તેતાપથી સાધુવી, ભોળી જનતા ભડકી જીઠે અને આપણને જ જવ દયાવાન તરીકે જ સમજ્યા દરે ! આપનો આજ અભિપ્રાય હશે કે બીજું કાંઈ ?

બીજા દાખલામા આપ પણ કહો છો કે અમે તો તગણ તારણ છીએ એટલે અમને જીઠવું અગર વચમા પડવું કંપે નહિ જલ, તો જાણે ઠેકાણે એમ જ મમજો કે શુદ્ધ માધુ તો તગણ તાગણ છે એટલે તરવા તારવાનું જ લાભ જે તે પણ શાંતિમય ઉપદેશ મમજી શકતો હોય તેવો અવસર જોઈને ઉપદેશ આપે નહિતર મૌન રહે શ્રી ઠાણાગ સૂત્રના ત્રીજા ઠાણામા ત્રણ પ્રકારે આત્મ રૂપી કદા છે પહેલા સમજતો દેખાય તો અવસર જોઈને ઉપદેશ આપે

કલાય સામે જીવ સમજે એવો ન હોય તો પોતે મૈત્ર રાખે.
અને આમાવાળાના કાર્ય જોઈ પોતાથી મૈત્ર ગણાતું ન
હોય તો તે વળતે બિહીને એકાત ચાલ્યા જાય, પણ બીજી
ખટપટમા ન પડે એ ત્રણ પ્રકારના સાધુજીને આત્મરૂપી
કલા છે તો પછી ઉદર બિલાડી વગેરેના સાતે દાખવામા
માધુજી વચમા શી રીતે પડી શકે ? ન જ પડી શકે કારણ
કે ઉપદેશથી સમજે તેવા તો ઉદર બિલાડી વગેરે કોઈ
જીવ છે જ નહિ. વળી એકને ભય ઉપજવી બીજાને સાતા
ડરવી એ સાધુનો ધર્મ નથી. નિમીત્ત સૂત્રના અગીઆરમા
બિદેશમા લગવાને જણુ છે કે કોઈ પણ ત્રસ જીવને
સાધુ ભય ઉપજાવે અગર ભય બિપજવનારને લતુ જાણે
તો માધુજીને ચામાત્રી પ્રાયશ્ચિત આવે માટે સાધુજીએ
ભવા ઉપર લમલાવે રહેલુ એટલે ઉદર બિલાડીની ખટપટમા
પડવુ નહી.

વગી કહ્યું છે કે જૈન મુનિ તો શુ પણ વૈષ્ણવ શાસ્ત્ર
પ્રનાણે વૈષ્ણવના ધર્મગુરુઓ પણ એવી ખટપટમા પડી
શકે નહિ, કારણ કે તેઓના “પથ તત્ર અથમા કહેલુ છે
કે જણુ રૂપી હતા તે નહી કિનારે ઘોર તપશ્ચર્યા કરતા હતા
અને તે તપશ્ચર્યાને લીધે ત્રણે રૂપીના દંડ, ઝમ ડળ આકાશે
અદર રહેતા હતા એટલામા એક બૂખ્યું બગલુ નહી કિનારે
મરડી મારવા આગ્યું, ત્યારે એક રૂપી બોલ્યા બગવા મુંચ,
મુંચ એટલે મૂંગી કે, મૂંઠી કે નાલાયક, દુષ્ટ બીચારી લોગી લસી
મરડીને ખાય છે ? એમ કહેતાની સાથે તે રૂપીના દંડ
ઝમ ડળ આગશથી નીચે આવી પડયા પછી બીજા રૂપી
બોલ્યા મા મુંચ, મા મુંચ એટલે નહિ મૂંઠ, નહિ મૂંઠ,

તું જૂઝ્યું છે, તારૂં પેટ પાતળું પડી ગયું છે તે એ નાલાયક દુષ્ટ મચ્છીઓ ખાવા સિવાય બીજા શું કામ આવે છે ? જીવતી રહેશે તો વળી સામ સામી ફરીને પાણી ડોળશે આમ બોલતાની સાથે બીજા રૂપીના પણ દડ કમ ડળ આકાશથી નીચે આવી પડ્યા પછી ત્રીજે રૂપી ને હતો તે પોતાના આત્મ સ્વરૂપમા લીન રહેલો હતો અને મચ્છી, બગલાની ખટપટમા નહીજ પડ્યો તેથી તેના દડ કમ ડળ આકાશે અદ્દર રહ્યા ત્યારે બે રૂપીઓ બોલ્યા કે એ શું ? અમે અત્રે બોલ્યા તેથી દડ કમ ડળ નીચે આવી પડ્યા અને આપ બોલ્યા નહી તેથી આપના દડ કમ ડળ આકાશે રહ્યા. આમ પૂછતા આત્મ રૂપીએ જણાવ્યું કે તમે તારવા તારવા રૂપ માર્ગને મૂકી જીવવા, મારવા વાળા ગગ દ્રેષની ખટપટમા પડી ગયા કારણ કે તમે એક જણે મચ્છીના જીવનું જીવનું ઇચ્છ્યું બગલાને નાલાયક દુષ્ટ બનાવ્યું અને બીજાએ બગલાનું જીવનું ઇચ્છી, મચ્છીને નાલાયક દુષ્ટ બનાવી એ કારણ ને લીધે તપશ્ચર્યા બ્રહ્મ થઈ દડ કમ ડળ નીચે આવી પડ્યા

હવે વાચક, વિચાર ! આવા આવા દાખલા પણ સાધુ જીને માટે વિષ્ણુ ધર્મમા કહેલા છે તો પછી જૈન શાસ્ત્ર પ્રમાણે જૈન સાધુ તો ઉદર ગિલાડીની ખટપટમા પડી શકેજ શી રીતે ? હાહા હો તો વિચારી જોજો

“ઇતિ વીતરાગ પ્રણીત ખરી દયાની મમજણ.”

તૈયાર છે ! તાકીદે મળાવો !! તૈયાર છે !!!

શ્રી થોક્કડાસંગ્રહ ભાગ ૧ લો

જેમા શ્રી મમાયક, પ્રતિક્રમણ, પચીસ બાલ,
પાનાની ચર્ચા, તેગ દ્વાર અને ચોવીસ તીર્થકગેના
સ્તવનનો મમાવેશ કરવામા આવ્યો છે

જૈનવર્મના અભ્યાસી-વિદ્યાર્થીઓને અતી
ઉપયોગી છે સુદર પ્રીન્ટીંગ, સુદર બાઈન્ડીંગ,
લગભગ ૧૦૫ પૃષ્ઠ કીમત માત્ર ૦-૬-૦

૨૫ કોપીના રૂ. ૭-૮-૦ ૧૦૦ કોપીના ૨૫-૦-૦

મળવાનું ઠેકાણું —

શ્રી જૈન ચેતામ્બર તેરાપ થી સભા.

૨૮-સ્ટ્રેન્ડરોડ કલકત્તા
